

RETAKARI ROJANKINATZINIRI PABLO CORINTO-JATZI

Wethataantsi

¹ Naaka Pablo otyaantzi-mirori iroka jankinarentsi. Rotyaantaa-rewote Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, tema riitaki Tajorentsi kowakaa-kinawori, ikaema-shiretakina. Ari notsipatakari Sóstenes nojankinatzi-miro. Riitaki nokimita-kaanteeri noyemijantzinkarite ² Eeroka nojankinayitzini pikaatzi pipiyowentaari Tajorentsi janta Corinto-ki, pikaatzi rashiteemi Jeepatzii-totaa-rewo Jesús. Riitaki kaema-shire-yiteemi roete-shiretan-teemiri. Pikimitakiri itsipa-jatzi nampiyitawori jempe-rika-paeni, awentaariri Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, tema riijatzi Pinkathari-wenteeri rirori.*

³ Okantashitzimaetyaa ineshironka-yiteemi Ashiteeri Tajorentsi, kameetha ijeekakaa-yiteemi. Ari ikimitzi-takimi eejatzi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

Ramana-kaetari Pablo itajonka-wentante

⁴ Namana-piintziri naaka Tajorentsi, tema antawo ineshironka-yiteemi, itsipa-shireta-kahaemiri Jeepatzii-totaa-rewo.

⁵ Riitaki kantakaawori piyotako-perotan-taariri, ari okanta pikenkithata-kotan-taariri.

* **1:2** awentaariri = waerontsi

⁶ Rootaki poejokirotan-tawori okaatzi netakari nokenkithata-kotzimiri Jeepatzii-totaa-rewo. ⁷ Pikanta poyaawentari ipiye Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, tekatsi kowityee-moteemini itajonka-wenta-shiretzimi pantawaetan-tyaanariri. ⁸ Riitaki kantakae-yaawoni pikyaaryoo-wentan-tyaariri roojatzi ipiyantee-yaari, eero otzimawaetzi oeta riyakowenta-paemiri. ⁹ Kijokiro royimi Tajorentsi, riitaki kaema-shireteemiri paapatziyan-taariri Itomi, irika Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo.

¿Ishekita-tziima paerani Jeepatzii-totaa-rewo?

¹⁰ Noyemijantzinkarite-paeni, eenitatsi otsipa nokoyiri noshintsi-temiri, tema naaka rotyaantaa-rewote Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo. Nokowa-kotzimi paapatziya-wakae-yiteeyaa, okimiwitawo apaani okantyaami pikenkishiryaaani, eero pikanta-wakaa-wenta-waetawo oeta-rika. ¹¹ Tema nokemakiri isheninka-paeni Cloé ikamanta-paakina tee paapatziya-wakaa kameetha. ¹² Eenitatsi pitsipayitari janta kantatsiri: “Nokemijantziri naaka Pablo.” Itsipa kantatsiri: “Nokemijantziri naaka Apolos.” Itsipa kantatsiri: “Nokemijantziri naaka Pedro.” Eenitatsi itsipa kantaneentsiri: “Nokemijantziri naaka Jeepatzii-totaa-rewo.” ¹³ ¿Ishenita-tziima paerani Jeepatzii-totaa-rewo? ¿Naakama kentako-wenta-kimiri? Tema pomitsiryaa-yitaka paerani eeroka-paeni, ¿Naakama ipaeryahaetaki, ikanteete: “Pomitsiryaa-wentyaari Pablo?” ¹⁴ Rootaki namanantariri Tajorentsi okaminthaaka

tee naaka omitsiryaa-yitemini. Apatziro nomitsiryaa-witakari paerani Crispo, eejatzi Gayo. ¹⁵ Rootaki eero itzimanta janta kantawaeta-tsini: “Nomitsiryaa-wentakari Pablo.” ¹⁶ ¡Jaa! Riijatzi nomitsiryaatzi-takari paerani Estéfanos eejatzi isheninka-paeni rirori. Tee nokenkishiryaa-wo eenitatsi-rika itsipa nomitsiryaatakiri janta. ¹⁷ Tee rotyaanta-na Jeepatzii-totaa-rewo nomitsiryaatante, apatziro rotyaantakina nokamantan-teero Kameethari Ñaantsi. Tee nokimita-kota-paakyaari yotaniri nokenkithata-koyitziro. Tema tee nokoyi aminaashi-waetyaa rooperota-tsiri ikentakoe-takiri Jeepatzii-totaa-rewo.

Riitaki Jeepatzii-totaa-rewo, ishintsinka Tajorentsi, riyotani

¹⁸ Aririka akenkithata-kaawityaari peyashitachani akanteri: “Ikentakoe-takiri Jeepatzii-totaa-rewo,” ikimita-kaantakae amajontzi-shiretatyaaami. Rooma aakapaeni awijako-shireyitee, ayoyitee omaperotatyaa roñaahan-takiro itajorenka. ¹⁹ Tema rojankineteetaki paerani, ikanteetzi: Naapithateri riyotani ikaatzi yotaniwita-chari. Nopeya-pithateeri ikenkishiryaani ikaatzi kenkishiryaa-witachari.

²⁰ ¿Jempema ikanteeyaa-ka yotaniri? ¿Jempema ikanteeyaa-ka yotzinkari ikaatzi yotaantashiwaetawori rooperotzi-motziriri rirori-paeni? Tema Tajorentsi omajontyaa-yiteeriri jaawiki-jatzi-paeni, ikaatzi yotaniwita-chari paerani.

²¹ Tema ikaatzi yotaniwaeta-shita-chari, tee

imatziro riyoteeri Tajorentsi. Riima Tajorentsi matzirori riyota-nitzi, inimotakiri rirori rowawijaako-shire-yiteeri ikaatzi kemijanteerori iñaani, okantawitaka itzimayitzi okimitzimo-witakari majontzi-shiretantsi iñaani Tajorentsi.

²² Aririka iñeero nosheninka-paeni Judá-paeni itajonka-wentan-teete, rootaki ikemijanan-tyaari rirori-paeni. Riima pisheninka-paeni eeroka, aririka ikemiri ikimita-kaantari rirori-paeni yotanitatsiri, riitaki ikemijantziri.† ²³ Rooma naaka, nokenkithata-kota-neeri Jeepatzii-totaa-rewo ikentako-wentantaka. Osheki okompitzi-motakari nosheninka-paeni. Riima pisheninka-paeni eeroka ikimita-kaantakina nomajontzi-shireta-tyeemi. ²⁴ Roo kanteencha iyoteeyini

aakapaeni, roñaahan-teero Jeepatzii-totaa-rewo itajorenka Tajorentsi, eejatzi riyotani. Rootaki riyoyiteeri ikaatzi ikaema-shire-yiteeri Tajorentsi, okantawityaa riitakirika Judá-paeni, eejatzi kaaririka Judá-paeni, maawoeni.

²⁵ Tema Tajorentsi rawijiri riyotani-waeta-shitari atziri-paeni, okantawitaka irika atziri-paeni okimitzimo-witakari majontzishiretantsi ikantayitakiri Tajorentsi. Tema Tajorentsi rawijiri atziri-paeni otzimi-motziri ishintsinka, okantawitaka irika atziri-paeni okimitzi-motakari tee amayitziro okaatzi ikantawitakari Tajorentsi.

²⁶ Noyemijantzinkarite-paeni, otzimatyee pikenkishireta-kota-wakiro jempe-rika pikan-teeyani paerani tekira ikaema-shireteetemi.

† 1:22 pisheninka-paeni = griego = kaari Judá-paeni

Tee itzima-perotzi yotaniri pikaateeyini, tee itzima-perotzi peewarite, tee itzima-perotzi riiperori-paeni. ²⁷ Roo kanteencha riyoshii-yiteeri Tajorentsi ikaatzi ikimita-kaanta-witee-takari imajontzishiretatyeeemi, rootaki ikaaniwenteeri paata riyotani-waeta-shitari. Riyoshii-yiteeri ikaatzi roshiya-kaanta-witee-takari kaari mayiteeroni, rootaki ikaanitan-teeyaari paata riiperori-paeni. ²⁸ Ari ikinakaerori Tajorentsi riyoshiitan-taariri kaari ikoyiri atziri-paeni, kaari riiperotzi-moterini. Ari okanta opoñaan-taari ikowaetziro okaatzi imaninta-witee-takari. ²⁹ Ari ikinakaerori Tajorentsi eero itzimanta ajahaawentzi-motyaarini. ³⁰ Riitaki Tajorentsi tsipa-shireta-kahae-miriri Jeepatzii-totaa-rewo Jesús, rotyaanteeri rirori riyotakaa-yiteemi, rowameetha-shire-yiteemi, roete-shire-yiteemi. Riitaki pinakowenteemiri pijeekan-waetantaari kameetha. ³¹ Rootaki rojankinatzi-teetan-takawori paerani, ikanteetzi:
 Tee okameethatzi rajahaa-wenta-waeteetyaa apaniroeni.
 Roo kameetha-perota-tsiri ajahaawentee-tyaawo rantayiteeri Awinkatharite.

2

*Ikenkithata-koeteeri Jeepatzii-totaa-rewo
 ikentakoe-takiri*

¹ Noyemijantzinkarite-paeni, niyaataki paerani nareetzimi nokenkithata-kotemiri Tajorentsi, tema tee noshiya-kota-paakyaari yotaniwaeta-shitachari, tee noninta-thawaeta-shita-paakimi.

² Apatziro nokowa-perota-nakiro nokenkithata-kota-piinteemiri Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, ikentakoe-takiri. ³ Tee noñeero inimo-tena kameetha nojeeki-moyitakimi, tema thaawa-shiretakina. ⁴ Rootaki kaari otsinampaa-perotan-tzimi okaatzi noñaawae-yitakiri, tee okimitawo iñaani yotaniwaeta-shitaniri. Roo kanteencha okaatzi noñaawae-yitakiri, imatakiro roñaahan-takiro Ishire tajorentsi, oñaahan-takirori ishintsinka. ⁵ Ari okantari, rootaki ishintsinka Tajorentsi ikemijanta-kaanteemiri, kaari riyotani atziri-paeni matakimironi.

Ishire Tajorentsi oñaahan-tayitzirori

⁶ Roo kanteencha, aririka akenkithata-kaeri antakishiretatsiri, ari okameethatziri akenkithata-koteniri yotanitaantsi. Roo kanteencha iroka yotanitaantsi, tee oshiyawo riyotashi-waeta-shitari jaawiki-jatzi, riyotani-waeta-shitari pinkathari-witachari nimaeka. Teera ashi rowaero irika-paeni. ⁷ Iroka yotanitaantsi nokenkithata-kotziri naaka, tee riyotako-peroe-tziro paerani. Okimitakawo romanee-tatyeeromi. Rootaki ikoyitakari Tajorentsi, ari okantayaa añaantee-yaawori paata rowaneenkawo. ⁸ Irika-paeni pinkathari-witachari nimaeka, tekatsi apaani yotako-peroteroni iroka yotanitaantsi. Ari riyotakiromi, eeromi ikenta-kota-kaantzirimi Awinkatharite, otzimimo-pero-tziri rowaneenkawo. ⁹ Roo kanteencha rootaki rojankinata-koetzi-takari paerani, ikanteetaki:
Okaatzi ikashiya-kaariri Tajorentsi etakotaariri rirori,

Anaaperoteero amina-piinteetziri, ikema-piinteetziri,

Anaaperotziro okaatzi iñaashiretakari.

¹⁰ Rooma aakapaeni, rotyaanta-kaeri Itajorenka Tajorentsi riyotakaan-teeri. Tema rootaki Ishire tajorentsi yotziriri Tajorentsi okaatzi ikenkishiryaari rirori, kaari riyotako-witeeta.

¹¹ Tema tekatsi yotakoterini ikenkishiryaani itsipa atziri, apatziro riyotziro ishireki rirori. Ari ikimitari eejatzi Tajorentsi, tekatsi yotakoterini ikenkishiryaani, tema apaniro riyotziro ishireki rirori. Iroka Ishire tajorentsi, tema rootaki ishire rirori. ¹² Rootaki ojeeka-shiretan-teeri aaka Ishire Tajorentsi, rootaki ayoperotan-teeyaawori okaatzi ikashiya-kaeta-kaeri aakapaeni akemijanta-yiteeri. Rootaki kaari kanta-tsini riyoteero jaawiki-jatzi, ¹³ ikaatzi yotaanta-kirori riyotashi-waetari rirori. Tema okaatzi akenkithata-kotakiri aakapaeni rootaki iyotakaa-yiteeri Ishire tajorentsi. Rootaki akenkithata-kaayiteeriri antakishiretatsiri jempe okantako-perota ashire.

¹⁴ Riima kaari antarishiretatsini, tee ikemijanta-tziro iyotakaan-tawitari Ishire tajorentsi, tema okimitzimo-waetakari majontzi-shiretaantsi. Tee omatajeetya riyota-koteero rirori, tema tee ijeeka-shiretantari Ishire tajorentsi iyotakaan-tayityaariri. ¹⁵ Rooma aakapaeni antakishiretakira, aritaki amayiteero akenkishiryaako-peroteero maawoeni jempe-rika oetaripaeni. Ari okantari, okantawitaka tee ikematha-pero-yitee jaawiki-jatzi jempe

akantayitanaa aakapaeni. ¹⁶ Rootaki rojankinata-koetzi-takari paerani jaka, ikanteetzi:

¿Eenitatsima yotako-peroteerini ikenkishiryahaari Awinkatharite?

¿Eenitatsima materini riyoteeri?

Rooma aakapaeni, riyotakaa-yiteero okanta-kota ikenkishiryaaani Jeepatzii-totaa-rewo.

3

Antawaeta-nooniriri Tajorentsi

¹ Noyemijantzinkarite-paeni, tee nomatziro nokenkithata-kaemi nokimiteerira nokenkithata-kaeri antakishiretatsiri. Tema okimiwitakawo owakirami petanakyaawo pawentahae-yaari Jeepatzii-totaa-rewo. Okimiwitakawo eeniro piryaanitemi, ² eeniro ithotahae-tzimi, tekira ipaetziro kijo-yitatsiri owanawontsi. Tema tekiraata pikematha-yiteero okaatzi niyotaa-witakimiri, roojatzi pikantayita nimaeka.

³ Tekiraata pantaki-shiretziita. Eeniro pikijawakaa-wentawo oeta-rika, panta-wakaa-waeta. ¿Kaarima iroka rantayita-piintakiri jaawiki-jatzi-paeni? ⁴ Tema eenitatsi janta, kantatsiri: “Nokemijantziri naaka Pablo.” Itsipa kantatsiri: “Nokemijantziri naaka Apolos.” ¿Kaarima iroka oshiyawori iñaana-minthata-wakaa jaawiki-jatzi-paeni?

⁵ ¿Jempema noetaka naaka? ¿Jempema iitaka Apolos? Naakataki apite romperatani Tajorentsi, rotyaantakina nokenkithata-kaayiteemi pikemijantan-teeyaari eeroka-paeni. Tema rotyaanta-yitakae Awinkatharite maawoeni aakapaeni inashiyitaka okaate antayiteeri.

⁶ Tema naaka oshiyariri pankita-tsiri. Riima Apolos riitaki oyaatapaa-kinari ithamaeta-kotziro nopankitakiri. Riima Tajorentsi riitaki matzirori ranta-kita-kaayitziro pankirentsi. ⁷ Tee iriropero-waetzi pankita-kirori, ari roshiyari thamaeta-kota-kirori. Tema riitaki riroperota-tsiri Tajorentsi, rantakishiretakaayiteemi. ⁸ Okimiwitakawo itzimatyeeemi rantawaeta-kaani. Rotyaantakiri ipankiwaete, rotyaantakiri itsipa ithamaeta-kotero. Apatziro ipineetakiri okaatzira rantawae-taki, rotyaanteeri inampiki, tema tee ikowa-perota-jaanta rirori. ⁹ Ari nokantakari naaka, okimiwitakawo naaka antawaetzi-niriri Tajorentsi. Rooma eeroka-paeni poshiyakawo eerokami pankirentsi-mashi.

Pikimiwitakawo eejatzi eerokami pankotsi. ¹⁰ Naaka kimitakariri yotzirori rowetsikiro pankotsi. Naaka etanakawori nowetsikiro pankotsi, riitaki Tajorentsi neshironkata-kinari netanta-nakawori nowetsikiro. Opoñaashitya ipokayite itsipa thonkateroni rowetsikiro. Roo kanteencha otzimatyee ramatsinka-wentyaawo ithonkan-tyaawori kameetha. ¹¹ Riitaki Jesús Jeepatzii-totaa-rewo oshiyawori etapiintawori rahaetziri rowetsikan-teetawori pankotsi. Eero itzimawaetzi itsipa poyaatyaarini. ¹² Aririka rowaetakiro etapiintawori rowetsikan-teetawori pankotsi, aritaki ithonkae-takiro rowetsikaetero pankotsi. Kantacha rowetsikae-tantyaawo ooro, koriki, mapipaeni poreryaa-tatsiri. Ari okantaki eejatzi rowetsikan-teetyaawo incha-panki, kompiroshi, jawooshi. ¹³ Roo kanteencha aririka otayaa pankotsi, ari iñahaetero

oetarika rowetsikan-teeta-kawori iroka pankotsi. ¹⁴ Roorika rowetsikan-teetyaa mapipaeni eero othonka otayaa, omaperotatya okijotzi okaatzi rowetsikan-teetakari. Osheki ipina-peroeteri wetsika-kirori iroka pankotsi. Ari ikantee-yaari roshiya-kaawentee-takiri wetsikirori pankotsi, ipina-peroe-teeri eejatzi. ¹⁵ Riima wetsikan-takawori pankotsi kaari shenkaa-tsini otaayityaa, eepichokiini ipineeteeri. Ari ikimii-teeriri roshiya-kaawentee-takiri wetsikirori iroka pankotsi, eepichokiini okanteeyaa rawijako-shiretan-teeyaari, ikimitee-yaari awijakotaa-tsiri itaawityaami.

¹⁶ ¿Tema piyotee-yini eeroka oshiyakaa-wentzi pankotsi? Tema okimiwitaka eerokami itajorentsi-pankote Tajorentsi, eeroka ijeeka-shiretantari Ishire Tajorentsi. ¹⁷ Eenitatsirika owaariperota-kironi oshiyakaa-wentari itajorentsi-pankote Tajorentsi, aritaki rowaariperoteeri Tajorentsi rirori, tema otajorentsitatzi iroka ipanko. Ari okanta roshiya-kaawentee-tzimi eejatzi eeroka-paeni.

¹⁸ Paamawentyaa ramatawitee-tzimi-kari. Okimitaka tzimatsiri janta kantayita-tsiri: “Naaka yotaniri.” Tema rootaki kameetha-witachari ikenkishiryaa-koteromi irika-paeni okaatzi oshiyi-motariri jaawiki-jatzi majontzi-shirentantsi iroka. Tema iroka, rootaki kantakae-yaawoni riyota-nitan-teeyaari. ¹⁹ Tema tee okamethatzi-motziri Tajorentsi okaatzi roshiya-kaanta-waetari jaawiki-jatzi yotanitaantsi iroka. Rootaki rojankinata-koetakiri paerani, ikanteetaki:

Riitaki Tajorentsi oteeyakiriri yotaniwae-witachari, riyotanin-kaki.

²⁰ Rojankinateetaki eejatzi paerani ikanteetaki: Riyotzi-takawo Tajorentsi okaatzi ikenkishiryaa-waetari yotaniwae-witachari.

²¹ Rootaki eero piyoshiitanta eeroka-paeni apaani itzimi yotahaemini. Eero pajahaa-wenta-waetari pikante: “Riiperori irika.” Tema ikaatzi tzimaentsiri, pikimita-kaanteeri eeroka ashitari, ikimiyitaha irika-paeni: ²² Pablo, Apolos, Cefas, jaawiki-jato-paeni, añaantari, kaamanitaantsi, awijayita-tsiri nimaeka, awijayita-tsini paata. Maawoeni iroka, kimiwitaka eeroka ashityaawonimi maawoeni,* ²³ tema eeroka-paeni rashiyitaari Jeepatzii-totaa-rewo, riima Jeepatzii-totaa-rewo rashitari rirori Tajorentsi.

4

Rantawaeri otyaantaa-rewo-paeni

¹ Ari okantari, otzimatyee roshiya-kaanteetena romperatani Jeepatzii-totaa-rewo, naaka-paeni rowaki niyotaan-teero kaari riyotako-witeeta paerani. ² Roo kanteencha eenitatsi-rika riyoshiiteetaki rantayiteero oeyita-rika, okowa-perotatyaa imayiteero ranteri omatantyaari rawentee-tyaari. ³ Niyotzi naaka pimonkatziyantari nokaateeyini. Tekatsi oetzimotena pikoyi-rika paminako-tenawo nantakiro-rika kameetha. Tekatsi oetzimoteni ikoyirika riyaakowentena jewayitatsiri nampitsiki. Tema tee noshireta-kowaetawo naaka

* **3:22** Cefas = Pedro

nomonkatziyaari nokaateeyini. ⁴ Aririka namina-kotyaami naaka, kimiwitaka tee otzimimo-tana nantani. Roo kanteencha tee naaka aminako-waeta-chani, tema riitaki Awinkatharite amina-koteenani. ⁵ Rootaki eero pimatantawo eeroka-paeni pimonkatziyaari iita-rikapaeni. Tema riitaki Awinkatharite aminako-yiteerini maawoeni aririka ipiyapaaki. Riitaki oñaahan-tapaeroni okaatzi antayitakiri omanakaashitani. Ari roñaahan-tapaero okaatzi akowashi-waetari antayiterimi. Ari ikantee-yaari Awinkatharite thaamenta-wenteeni paata.

⁶ Okaatzi nokenkithata-kota-kimiri jaka, naaka oshiyakaa-wentachari notsipatari Apolos. Rootaki nokantan-tzimirori poejokirotan-tyaawori Jankina-rentsi-perori, tema rootaki ikanteeta-piintakiri: “Eero powanaa-perotziro jankinateen-chari.” Aritateekima pipakahaero pimonkatziya-wakaa-piintana, pajahaa-wenta-piintana pikanteeyini, “Riitaki irika awijiriri itsipa.” ⁷ Okaatzi pikanta-yitakira, ¿Poshiyakaa-tziima pawijayiteeri eeroka itsipa-paeni? ¿Piyota-shita-kawoma apaniroeni kaari riyotahae-tzimiri? ¿litakama pajahaa-wentantari pikimita-kaanta-waeeta apaniroeni piyota-nita-shita?

⁸ Okaatzi pajahaa-wenta-waetaka eeroka-paeni, pikimitakari pinkathari-paeni, ashaahantzinkari-paeni, reshi-neenta-waetziro rowanawo. Kimiwitakimi tee niyotaa-nitzi naaka-paeni. Okantashitzimaetya pipinkathari-wentan-tayite, aritaki akaateeyini jempe-rika pipinkathari-wentante. ⁹ Tema Otyaantaa-rewo-paeni naaka-paeni, teera noñaaperotee-

yanita. Ari ikantakaakina Tajorentsi. Noshiya-kowaetaari romonkyahaetani ikowaetziri rowamaeteri. Osheki ikowaetaki maawoeni atziri-paeni iñaakowentena, imatzitakawo eejatzi Ronampiripaeni tajorentsi ikowaki iñaakowentena. ¹⁰ Ikenkishireta-koetana naaka tee okameethatzi nokenkithata-koteeri Jeepatzii-totaa-rewo. Rooma eeroka-paeni pikenkishiryaa-kota eeroka yotaniripaeni pikenkithata-koyiteeri Jeepatzii-totaa-rewo. Rooma naaka-paeni ikenkishireta-koetana tee no-shintsi-shirepero-waetzi. Rooma eeroka-paeni ikenkishiryaa-koetzimi shintsihiretzinkari eroka. Osheki ipinkatheetakimi eeroka-paeni, rooma naaka-paeni, teemacheeni. ¹¹ Eekiro niyaatatzi nokemaatsi-waetawo, roojatzi nokantziro nimaeka, notashe-neenta-waetzi, nomiri-neenta-waetzi, thonkako-waetakina, rowatsi-naawaetee-takina, tee otzimimo-teena nopanko, ¹² osheki nantawaetaki, naakataki antawae-wentacha. Eenitatsi-rika kijaneentanari, noneshironkatziiri naaka. Aririka rowatsi-naawaeteetena, namawetziro. ¹³ Aririka inina-waeteetena, notsima-ryaakaayitari. Roshiya-kaantee-takina tee nokamethatzi, kaahashitaki naaka. Roojatzi ikanteetana nimaeka.

¹⁴ Tee roo nojankinatan-tyaawori iroka nokoyi nowaañeemi eeroka-paeni, tema nokowatzii nokaminaa-yitemi, nokimita-kotari ipaapatenteetari ikaminayiri retakotani itomi. ¹⁵ Kimitaka eeniwitacha osheki kowatsini riyoteemimi, roo kanteencha tee niyotzi eenitatsi-rika kowatsini raakameethatemi roshiya-kotyaari ipaapatente-

teetari. Rootaki noshiya-kaawentziri naaka riimi Jesús Jeepatzii-totaa-rewo matakaa-kinawoni noshiya-kotyaari ashitzimiri, nokenkithata-kaapaa-kimiro paerani Kameethari Ñaantsi.*
¹⁶ Rootaki nojankinatan-tzimirori iroka: Pikimita-kotee-yaanawo naaka. ¹⁷ Rootaki notyaantan-takimiriri nimaeka Timoteo, nokimita-kaantziri riimi netakotani notyomi, riitaki kyaaryoo-wenta-kiriri Awinkatharite. Riitaki oshireta-kae-mironi jempe ikantakaakina Jeepatzii-totaa-rewo, jempe nokanta niyotaa-yiteeri kemijantzinkari-paeni jempe-rika-paeni ijeekayitzi. ¹⁸ Eeniyitatsi pikaatee-yirini janta ajahaa-wenta-waeta-chari, ikowaeyini pikemijanteri rirori. Roshiya-kaatzi eero napiitziro nareete-mi. ¹⁹ Roo kanteencha intsipaetera nopiyaki, riirika Tajorentsi kowaentsini. Ari noñeerori kyaari-pero-rika ishintsire-waeta-nitzi ikaatzi ajahaa-wenta-waeteen-chari janta. Kimitaka iñaawae-poki-waeta-shita. ²⁰ Tema ikaatzi ipinkathari-pero-wenteeri Tajorentsi, riitaki oñaahan-teroni ishintsishirewaetanitzi. Tee iñaawae-poki-waeta-shita. ²¹ ¿Arima inimotakimi nareete-mi nowajankitaa-waeta-paakimi? Tema roo pikowaki noneshironka-yitapaakimi, eero noshintsi-waeta-paakimi.

5

Riyakowentee-tziri antayitzirori kowaekatasiri

* **4:15** osheki = ikaatzi 10,000.

¹ Tema nokemaki eenitatsi apaani pikaatziri janta imayempi-waetaki. Rantakiro kowaenka-perota-tsiri kaari ikemakoetzi rantero kaari kemijanta-tsini. Tema ithawina-waetakawo riniro-thori, iinantari ipaapate. ² ¿Iitakama pajahaa-waetantari itzima-tsimá pitsipatari janta antakirori iroka? Tee powashireta-kowaetyaari piñaakiri rantakiro. Tema roo kameetha-witacha pomishitowa-kaanterimi irika atziri.

³ Okantawitaka tee nojeeki-motzimi pinampiki, roo kanteencha aririka noshireta-piintemi okimiwitaka arimi akaate ajeeki janta. Rootaki pikimita-kaantan-tyaawori nimaeka arimi akaate janta, niyakowentakiri irika atziri. ⁴ Otzimatyee pipiyoteeyaa, pawentee-yaari Awinkatharite Jesús, pikimita-kaantero arimi notsipatemimi janta. Pimatero nimaeka okaatzi ikoyiri Awinkatharite,* ⁵ pomishitoyiri atziri, rowajankiteeriita Yakatantaniri. Aamaa-shityaa aritaki okantee rawijako-shiretee paata ipiyeerika Awinkatharite Jesús.

⁶ Tee okameethatzi pajahaa-wenta-waetyaa. ¿Tema piyotziro okaatzi ikantee-takiri paerani: “Eepichokiini iroka shineya-kaerori ratanteetari, roo kanteencha oshineya-kaero maawoeni opatha ratanteetari?” ⁷ Pikimita-kaanteero eeroka pojokaa-tyeeromi shineya-pathata-kaerori ratanteetari, posheyiteero kameetha. Rootaki pantayiteri, pomishitoyiri antapiintakirori kaari kamethatatsiri, rantetaan-tziro-kari. Pikimitee-yaawo ratanteetari kaari shineya-

* 5:4 pawentaiyaari = wairontsi

tsini, rowapiinteetari roemoshirenkae-tziro kitejeri Anonkoryaantsi. Tema ikamawentee Jeepatzii-totaa-rewo roshiya-kaawentari ipireetari rowamahae-takiri roemoshirenkae-tziro Anonkoryaantsi. ⁸ Rootaki antantyaawori okaatzi roshiya-kaawentee-takiri. Otzimatyee apakahaero kaari kamethatsiri, oshiyakaa-wentzirori shineya-kaerori ratanteetari. Otzimatyee akameetha-shiretee, añaawaeteero kyaariperota-tsiri, oshiyakaa-wentakari ratanteetari kaari shineya-tsini.

⁹ Tema nojankinatzi-kimiro paerani, nokantakimi: “Eero pitsipa-minthatar ikaatzi antapiinta-kirori kaari kamethatsiri.” ¹⁰ Okaatzi nokanta-yitakimiri, tee roo nokanta-kote kaari awente-yaarini Jesús, antayitzirori kaari kamethatsiri, kijakowaetaniri, amatawitantaniri, pinkatha-waetziriri tajorentsi-niro. Riimi nokanta-kotemi, eero pijeekayiteemi kepatsiki. ¹¹ Riitaki nokanta-kotzi awentaa-naariri Jesús, iitashi-waeta-chari “Kemijantzinkari.” Eerowa pitsipatar irika ranta-piintzirowa kaari kamethatsiri, kijakowaetaniri, pinkatha-waeta-shitari oshiyakaa-wontsi, ininatan-tawaetaki, ishinki-waeta-piinta, ramatawitanta-piintaki. Tee okameethatzi pakiyoteeri irika. ¹² Teera roo riyoyaanteeri aakapaeni ayakowenteeri ikaatzi kaari awentaariri Jesús. Riima kemijanta-tsiri atsipa-piintari, kameethatatsi iyakowenta-yiteeri rantayitero-rika kaariperota-tsiri. ¹³ Rootaki pookantyaariri irika atziri antapiinta-kirori iroka kaari-perori. Riitaki Tajorentsi aminako-yiteerini

ikaatzi kaari awentaa-yitariri Jesús.

6

Tee okameethatzi ramina-koteero akosheka-wakaani kaari kemijanta-tsini

¹ Aririka pikosheka-wakaeyaa pikaatzi pikemijanteeyini, tee okameethatzi piyaate ramina-kotemiro jewayita-tsiri nampitsiki, kaari kemijantzín-karita-tsini. Tema roo kameethatatsi piyaata-shiteri pikaatzi pikemijanteeyini.* ² ¿Tema piyotee-yini eeroka aminako-yiteerini paata maawoeni jaawiki-jatzi-paeni? ¿Eeroma pimatziro powetsika-yiteero okaatzi pomeentsitzi-moyitzimiri eepichokiini eeroka-paeni? ³ Tema aakapaeni aminako-yiteerini eejatzi Ronampiripaeni Tajorentsi. ¿Eeroma okantzi amina-kotero ikaatzi kosheka-wakaa-chari nimaeka? ⁴ ¿Iitaka pikowantari raminako-yiteemi atziri-paeni kaari pitsipata-piintari pipiyowentari Tajorentsi? ⁵ Tema otzimatyee pikaani-wenteromi iroka-paeni. ¿Tekatsima yotaniri pikaateeyini wetsiki-mironi? ⁶ Iroka pikanta-piintaka, pishiya-shitari jewari kaari kemijanta-tsini, pikowa-kotakiri rowetsika-yiteemiro pikosheka-wakaeyani, pikaatzi pikanta-wakaawita “noyemijantzínkarite-paeni.” ⁷ Rootaki oñaahan-tzirori eeniro pikinashi-waeyita, piyako-wenta-waetakiri pikaateeyini janta. ¿Iitaka kaari pamawetantawo eepichokiini inina-waeteetemi, eejatzi ramatawi-waeteetemi? ⁸ Rootaki pimayiterimi. Tema eeroka-paeni

* **6:1** kemijantzín-karita-tsini, eeroka = kiteshireri

kantzimo-neenta-wakaacha, pamatawita-wakae-yakani pikaatzi pikanta-wakaawita “noyemijantzinkarite-paeni.”

⁹ ¿Tema piyotee-yini, eero iñaayiteero paata ipinkathari-wenteeri Tajorentsi ikaatzi kaariperota-tsiri? Paamawenteeyaa, otzimi-kari pantani. Ari ikantari ikaatzi antapiintzirori kaari kamethayitatsi, pinkatha-yitziriri pikimitakawo tajorentsi-niro, mayempiri-paeni, pankinata-wakaa-waeta-chari ishiramparin-kaki, ¹⁰ koshintzi-paeni, kijakowaetaniri, shinkiryaaantzi, ninatan-taniri, amatawitaniri. Eero iñaayiteero ipinkathari-wenteeri Tajorentsi irika-paeni. ¹¹ Paerani, ari pikanta-yiwitakari eerokapaeni. Rooma nimaeka oshiyawaetakawo eenitatsi kiwaemini, ikite-shireta-kaeteemi, itampatzika-shireteemi, tema pawentaa-piintaari Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaarewo. Riitaki Ishire tajorentsi kantakaa-yiteemiri.†

Pipinkathatan-teeyaari Tajorentsi, jempe-rika oeyita pantayiteeri

¹² Eenitatsi kantayita-tsiri: “Ishinetee-tanawo nantayitero oeyita-rika.” Roo kanteencha teera okameethatzi ranteetero maawoeni. Aritaki okantawita, ishinetee-takaero antayitero oeyita-rika. Roo kanteencha teera akowatee-tziro otzirintan-yitee oetarika-paeni ishinetahaeteeri. ¹³ Eenitatsi kantayita-tsiri eejatzi: “Rootaki otzimantari owanawontsi inimotan-teeri amotziki. Rootaki otzimantari amotzi, akemaneentan-tyaawori owanawontsi.” Ari

† **6:11** pawentaa-piintaari = waerontsi

okantawitari, roo kanteencha ari rapitero-ryaahaero Tajorentsi ithonkaero. Rootaki eero pikanta-waetanta eeroka: “Rootaki otzimantari awatha ñaatha-waetan-tyaari.” Teera ari okantyyaa. Tema roo otzimantari awatha apinkathatan-teeyaari Awinkatharite. Rootaki itzimantari Awinkatharite ani-mota-kaantee-yaari awatha. ¹⁴ Tema eero ithonka-peroteero Tajorentsi awatha, ari rowiriinta-yitee, roñaahtayiteero ishintsinka, oshiyaari jempe ikantaa ipiriintaawo paerani rirori Awinkatharite. ¹⁵ ¿Tema piyotee-yini riitaki Jeepatzii-totaarewo ashitaawo piwatha? ¿Kantachama aapithateeri awatha rashitaari rirori ompoña ashine-waetero amayempi-waetan-tyaawo? ¿Teera ari okantyyaa! ¹⁶ ¿Tema piyotee-yanitzi ikaatzi mayempi-waeta-tsiri, oshiyawaetanaka rapata-neeyaawomi, apaani ikantanaa iwathaki? Rootaki rojankineetakiri paerani, ikanteetaki:

Apaani ikantaneeyaa iwathaki oshiyawaetyaawo rapata-wakaane-yaami

¹⁷ Riima ikaatzi tsipata-naariri Awinkatharite, rapata-shireta-naatyaari rirori, oshiyawaetaka apaani ikantakaa-naarimi.

¹⁸ Otzimatyee pikokita-pithateero ñaathawaeta-shitantsi. Tema okaatzi otsipayita-chari kaariperori rantetzi, tee rii owashironkaa-chani antakirori, tema itsipa rowashironkaaki. Roorika imataki ñaathawaetashitaantsi, riitaki owashironkaa-waeteencha apaniroeni iwathaki. ¹⁹ ¿Tema piyotee-yini rootaki piwatha oshiyawori pankotsi ijeekantari Ishire tajorentsi? Riitaki Tajorentsi otyaanta-kimirori, riitaki

omperayitzimiri. Tee eeroka añaaashi-waeta-chani apaniroeni, ²⁰ tema riitaki Tajorentsi pinakowenta-peroteemiri rashitan-teemiri rirori. Rootaki pipinkathatan-teeyaariri Tajorentsi, ari pikimita-haerori pantayitero oeyita-rika, eejatzi okaatzi pikenkishiryaari.

7

Ikosheka-wakaeyaa aawakaa-chari

¹ Nimaeka nakimiro okaatzi pojampitanari pojankinariki: Rootaki kameetha-witacha eero rayimi iina atziri. ² Roo kanteencha, otzimatyee raayitee iina imayempi-waetzi-kari. Ari okimiteeyaari eejatzi tsinani-paeni, otzimatyee aayitee oemi. ³ Ari okameethatzi piñaa-wakaa-piinteeyaa paawaka-yitakaha. ⁴ Okaatzi iinanteetari, tee apaniroeni ashitaawo owatha, tema riijatzi ashitaawo oemintari. Ari okimitari eejatzi, ikaatzi iiminteetari, tee apaniroeni rashitaawo iwatha, tema roojatzi ashitaawo iinantakari. ⁵ Rootaki, eero okameethatanta poshiteero piñaa-wakaa-piinteeyaa paawakaa-yitaka. Roo kanteencha, kantacha pikenkithawaeta-kawakaeyaa pitziwentan-tyaawori oetarika pamana-koyitari. Omponaashitya petanee-yaawo piñaawakaaneeya, ari okantyyaa eero romapokantzimi Kamaari, tema te pamawenitziro eeroka-paeni.* ⁶ Rootaki iroka noshinetan-tziri naaka, temaeta noshintsi-tziri maawoeni rantayiteero iroka-paeni. ⁷ Nokowataawita naaka ikimita-kotee-nawomi

* **7:5** Kamaari = Yakatantaniri = Satanás

maawoeni shirampari jempe nokanta naaka. Roo kanteencha eero omata iroka. Tema rinashi-yitakawo Tajorentsi itajonka-wenta-yitakae apaani-paeni aakapaeni. Itajonka-wentaki Tajorentsi ikaatzi kaari tzimayita-tsini iina, riima itsipa-paeni tzimayitaki iina.

⁸ Nokantzi noñaanatziri kaari aawakaa-chani, nokantziri: Roo kameethatatsi piyeeki kameetha eero otzimi pitsipatari, pikimitena naaka. Roojatzi nokantzi-tariri ikaatzi kamayita-tsiri itsipatari. ⁹ Rooma terika pamawenitziro, otzimatyee pitsipatyaari. Tema rootaki kameethatatsi otzimi pitsipatyaari eero piñaamashiryawaetanta.

¹⁰ Noñaanatziro tsinani tzimaen-tsiri oemi, nokantziro: Tee okameethatzi pooka-wakae-yiteeyaa. Tee naaka ashityaawoni noñaaani iroka, riitaki Awinkatharite ashitawori. ¹¹ Aririka pooka-wakaeeyaa, rootaki kameethatatsi piyeekashiwaeteeya kameetha apaniroeni eero pahae itsipa piimi. Rooma eerorika, kantacha pipiya-shiteeri piimi. Noñaanatzimi eeroka-paeni iiminteetari, nokantzimi: tee okameethatzi pookiro piina.

¹² Noñaanatziri itsipa-paeni, nokantziri: Noyemijantzinkarite-paeni, aririka pinantyaawo kaari kemijanta-tsini, otzimatyee poejokirotyaawo, aapatziyakimi-rika roori eero ookaemi. Ari nokantziri naaka, roo kanteencha kaari Awinkatharite shintsi-temironi iroka. ¹³ Ari okimitari eejatzi tsinani imintariri kaari kemijanta-tsini, otzimatyee oejokirotyaari rirori, raapatziyakawo-rika

kameetha. ¹⁴ Okantawitaka tee ikemijantawityaa oemi, rashitaari Tajorentsi rirori okantakaan-takiro iina. Ari ikantzitari eejatzi iinantawori kaari kemijanta-tsini. Rooma aririka rooka-wakaeyaa, kimitaka eero rawijako-shiretee itomi-paeni. Rooma aririka raawakaeyaa, rashiyitaari Tajorentsi eejatzi itomi-paeni. ¹⁵ Roo kanteencha ikoyi-rika rooka-wakaeyaa, kaari kemijanta-tsini, kantacha imatero. Tekatsira shintsi-terini eero rooka-wakaa akantayiteeri “Noyemijantzinkarite-paeni,” eejatzi akantayiteeri “Noyemijantzikawotepaeni,” aayitziriri kaari kemijanta-tsini. Rooma aririka raapatziya-wakahaeyaa kameetha, rootaki ikoyiri Tajorentsi. ¹⁶ Nokantzimi eeroka iinanteetari, tee piyotzi aamaa eeroka kantakaan-teeroni rawijako-shiretan-teeyaari piimi. Nokantzimi eejatzi eeroka iimenteetari, tee piyotzi aamaa eerokataki kantakaan-teroni awijako-shiretan-teeyaari piina.

¹⁷ Ari okantari. Jempe akanta ajeekayitzi, eero athawaawo owashiñeero jempe akantapiinta. Rootaki ikowakaeri Awinkatharite, tema ari akantzitari owakira ikaema-shire-yitee Tajorentsi. Rootaki nokanta-piintakiri naaka ranteetero nareeyitarira kemijantzinkari-paeni jempe-rika ipiyoteeyani. ¹⁸ Jame oshiyakawenta-wakiri apaani atziri totameshiteen-chari, ashi rowaero jempe ikantaka. Terika itomeshitanityaa retanta-nakawori ikemijantee, tekatsi oetyaa itomeshitaa-nitan-tyaari nimaeka. ¹⁹ Tekatsi oetyaa aakarika totameshitani, terika atomeshitaa-nityaa. Rootaki kowaper-

otacha antayiteero ikowa-kahaeri Tajorentsi amayiteero. ²⁰ Ari akantayitee-yaari maawoeni, eero athawaawo owashiñaa-yitero jempe-rika akantayita owakira ikaema-shiretan-takaeri Tajorentsi. ²¹ Ari okantari eejatzi. Eeroka-rika omperataa-rewo ikaema-shiretan-teemiri Tajorentsi, eero okantzimo-shireta-waetzimi. Rooma rothateero-rika omperatzimiri ikoyi pishitowae, pimatero. ²² Eenitatsi-rika omperataa-rewo ikaema-shireteeri Awinkatharite, otzimatyee ikenkishiretyaa ijeekae kameetha. Riima kaari omperataa-rewo ikaema-shireteeri Awinkatharite okimiwitaawo riitakimi romperatani Jeepatzii-totaa-rewo. ²³ Tema Tajorentsi pinako-wenta-peroteemiri rashiyiteemi, rootaki kameethatatsi eero pikimita-kotaari omperataa-rewo ishintsi-tee-tziri imonkaatero ikowashi-waetari itsipa atziri. ²⁴ Noyemijantzinkarite-paeni, eero athawaa-waetawo jempe akantayita maawoeni owakira ikaema-shiretan-takaeri Tajorentsi atsipa-shire-yitan-taariri.

²⁵ Nimaeka nakayiteri ikaatzi ojampita-kowentzirori ewankawo-paeni. Tee otzimi ikantakaan-teeri Awinkatharite ayota-kotantyaawori iroka, roo kanteencha naaka kantemini okaatzi nokenkishiryaa-kotawori. Tema riitaki Awinkatharite neshironkataanari pawentahae-na naaka. ²⁶ Iroka okaatzi nokenkishiryaaari: Tema ajeekayitatzii nimaeka jempe rashironkahaeta, roo kameethatatsi ashi powaero jempe pikanta pijeeka-yitzi nimaeka. ²⁷ Jame oshiyakaa-wenta-wakiro: eenitatsi-rika

eeroka piina, tee okameethatzi pookaero. Terika otzimi piina, eero pikowa-kowatzi payi. ²⁸ Rooma aririka paaki piina, teera pikaariperotzi. Ari okimitari eejatzi ewankawo amananteetziro aantyaari shirampari, teera okaariperotzi. Roo kanteencha ikaatzi aayitatsiri iina, aritaki iñaakiro okaate pomeentsitzi-motyaaarini. Apatziro nokanta-shitzimi naaka eero pipomeentsi-waetanta eeroka-paeni.

²⁹ Noyemijantzinkarite-paeni, kimitaka rooteentsi omonkaa-paetetyaa. Etanakyaaawo nimaeka, ikaatzi tzimayita-tsiri iinapaeni, otzimatyee ikimita-kaanteero terikami otzimayitzi. ³⁰ Ikaatzi irawaeta-chari, otzimatyee roshiya-kaanteero tekatsi oetyaa riraawaetan-tyaari. Ikaatzi kimoshireta-waeta-tsiri, otzimatyee ikimita-kaanteero tekatsi oetyaa ikimo-shire-waetan-tyaari. Ikaatzi amananta-yitatsiri oeyita-rika, otzimatyee ikimita-kaanteero tee riimi ashiyityaawoni. ³¹ Itzimi-rika otzimimo-yitziri jaawiki-jato-paeni, ikimita-kaanteero tee okamethaperotzi. Tema rooteentsi opeyashi-waeteeyaa jaawiki-jato-paeni.

³² Rootaki nokowa-koteemiri eeroka-paeni eero okantzimo-shire-waetantzimi iroka-paeni. Ewankari-paeni, kaari tzimatsini iinapaeni, roetziñaarikoteeyaawo rantaneero ikoyiri Awinkatharite inimota-kaantyaariri. ³³ Riima ikaatzi ahaentsiri iina, otzimatyee inimota-kaayiteero iina, roshireta-piintee-yaawo jaawiki-jato-paeni. ³⁴ Ñaakiro, apite okaatzi roshireta-kota-

piintee-yaari. Ari okimitari tsinani-paeni jeekat-siri kameetha, ewankawo eejatzi tzimawitachari oemi. Kantacha oetziñaarikotyaawo ikoyiri Awinkatharite, jempe-rika oeyitari antayitziri eejatzi okaatzi okenkishire-yitari. Rooma okaatzi ahaentsiri oemi, otzimatyee inimotakaeri oemi, oshiretako-tyaawo jaawiki-jatopaeni. ³⁵ Tee noshintsi-tzimiro nokamantzimiro iroka. Tema rootaki kameethatatsi nokaman-temiro nothaamentakantemiri pantayiteero kameethatzi-motemini, ari okantyaa poetziñaariko-tantyaariri Awinkatharite.

³⁶ Eenitatsi-rika ashityaawoni rewankawote antawoteen-tsiri, iñaakiro-rika kowaki otzimi oemi, kantacha omatero, tee okaariperotzi aawakaeyaa. ³⁷ Riima ashitawori ewankawo, kaari kowatsini ayi oemi, kameethataki eejatzi okaatzi rantakiri, tema rootaki ikowakiri ranteri rirori. ³⁸ Ari okantari. Aririka aawakaakyaa rewankawote, kameethataki. Rooma eerorika rahaetziro, rootaki kameetha-perota-tsiri.

³⁹ Iroka anteeri iinanteetari: okowa-perota otsipata-piintyaari oemi eenirowa aawakaa. Rooma aririka ikami-motakiro, ojeekanee kameetha roori, kantacha ahae itsipa oemi. Roo kanteencha otzimatyee ayiri kemijantzin-kari. ⁴⁰ Roo kanteencha eenitatsi nokenkishiryaari naaka, aritaki okimo-shire-peroteri ojeekaera kameetha, eerorika ahae itsipa. Okimitaka Ishire Tajorentsi ñaawaeta-kaanawori irok a.

Owanawontsi rashita-kaetariri oshiyakaa-wontsi

¹ Nimaeka nakiri ikaatzi ojampita-kowentzirori owanawontsi rashita-kaetariri oshiyakaa-wontsi. Eenitatsi ayotako-yitzirori aaka, kantawitacha ajahaawentyaawo. Eeromaeta amatziro iroka, tema rootaki kameethatatsi etakoyiteeyaari irika-paeni, akowa-kowaateero athaamenta-shireta-kaeyaari. ² Ari okanta itzimantari ajahaa-wenta-waeta-chari, kantatsiri: “Naaka yoperotaniri.” Tema tekira riyota-nitzi ikaatzi kantayita-tsiri. ³ Riima Tajorentsi riyotziri rirori ikaatzi etakotaariri.

⁴ Nakawakiri ikaatzi ojampita-kowentzirori owanawontsi rashita-kaetariri oshiyakaa-wontsi. Tema ayoteeyini aaka ikantee-tziriri oshiyakaa-wontsi, tee otzimimo-tziri rañaantari. Tee itzimi itsipa tajorentsita-tsini, apatziro ikanta Tajorentsi-perori. ⁵ Niyotzi eenitatsi jaka kepatsiki oshiyakaa-wontsi itajorentsi-niro-teteeri, eejatzi ikaatzi tzimatsiri jenokinta itajorentsi-niro-teteetari. Riitaki iitashita-piintakari, ikantziri: “tajorentsi,” ikanteeyini itsipa “nowinkatharite.” ⁶ Rooma aakapaeni, apaani ikanta aetziri “Tajorentsi.” Riitaki ashiteeri, wetsika-kirori maawoeni. Riitaki kantakaawori atzimayitantari aakapaeni. Ari okimitari eejatzi, apaani aetziri “Nowinkatharite.” Riitakira Jesús Jeepatzii-totaa-rewo, rowetsika-kaetakiri paerani maawoeni. Riitaki kantakaawori añaanta-yitaari.

⁷ Roo kanteencha eenitatsi osheki kaari yotakoteroni iroka. Rootaki itzimantari ameta-

piinta-kawori rashita-kaari owanawontsi oshiyakaa-wontsi, rowaawo owanawontsi. Irika-paeni atziri ikaatzi matapiinta-kirori, kemijantzinkari naawita, shipeta-shiryaayitaki. Aririka rowayityaawo owanawontsi okimitzi-motyaaari rantakiro kaari-perori. ⁸ Roo kanteencha kaari owanawontsi kantakae-yaawoni raakameethatan-teeri Tajorentsi. Aririka otzimi owanawontsi apinka-piintani, teera antakaa-ntziro kaari-perori. Aririka atziwae-wityaawomi eejatzi, tee owameetha-shiretee. ⁹ Roo kanteencha otzimatyee paamaako-wenteeyaa, potzika-shireta-waetzirikari shipeta-shireri-paeni, pikante: “Jeekaana kameetha naaka, kantacha nowayityaari iiyitarika.” ¹⁰ Pikenkishiryaa-kotero oeta awijatsini raminemi-rika shipeta-shireri. Okimiwitakawo iñeemimi poyaawo owanawontsi rashita-kaetariri oshiyakaa-wontsi. Okantawitaka pikanta-piinteeyini eeroka: “Niyotzi naaka, tee otzimi rañaantari oshiyakaa-wontsi,” kimitaka kantacha imatanakiro royaari rirori. ¹¹ Rootaki rantantyaawori rirori shipeta-shireri kaariperotzi-motziriri. Eeroka kantakaa-shityaawoni. ¿Tema pikanta-piinta-witari “Noyemijantzinkarite?” ¿Tema ikama-wenta-yiteeri rirori Jeepatzii-totaa-rewo? ¹² Arira pikinakaerori pikaariperota-kaanta-kariri irika-paeni. Powatsi-perotakiri rirori, pikaariperotzi-motakiri eejatzi eeroka Jeepatzii-totaa-rewo. ¹³ Rootaki eero nowantaarimi naaka wathatsi, eero noetzipina-shiretantari ikaatzi nokanteeri “Noyemijantzinkarite-paen i.”

9

Imonkatziyan-teetzimiri Otyaantaa-rewo-paeni

¹ ¿Eeroma omata nojeeki kameetha naaka? ¿Kaarima naaka Otyaantaa-rewo ñaaperotakiriri Jesús, Awinkatharite? ¿Kaarima naaka kemijantakaa-perotee-miriri Awinkatharite?

² Kimitaka eenitatsi kaari yotenani naaka Otyaantaa-rewo. Rooma eeroka-paeni piyoteeyini, tema eerokayitaki ikemijantakaa-yitee Awinkatharite nokenkithata-koyiteemiri, rootaki oñaahan-tzirori naaka-perotaki Otyaantaa-rewo.

³ Iroka nokanteriri ikaatzi ñaawaeta-kowaetanari: ⁴ ¿Tema okameethatzi ipaetena naaka iitarika-paeni riitaki nowantyaari, nirantyaari eejatzi nomiri? ⁵ ¿Eeroma omata otzimi noena naaka kemijantzinkawo? Aririka otzimimi, ¿eeroma okameethatzi naanakiro janta pijeekaeyinira eeroka-paeni? Rootaki imata-piintakiri itsipa Otyaantari-paeni, roojatzi imata-piintakiri ikaatzi irentzitaariri Awinkatharite, eejatzi Cefas.* ⁶ Piyoteeyini eeroka, eekiro nantawaetatzi naaka nañaantyaari, roojatzi rantziri Bernabé.

¿Apatziroma nokantakaa wo naaka-paeni tee ishinetee-tanawo nopakaero nantawaeri nokenkithatan-tyaari?

⁷ Pikenkishiryaa-kotyaari jempe ikanta owayiri tzimatsiri reewarite. ¿Kameethama ipinateri reewari ipantyaariri rowanawo? Ari ikimi-tzitari pankiwaeta-tsiri, ¿eeroma omata rowaeyaawo

* 9:5 Cefas = Pedro

iwankiri? Eejatzi ikimitari pirawaeta-chari, ¿eeroma omata inintee-yaari ipira?†

⁸ ¿Pikenkishiryaaama eeroka-paeni okaatzi nokanta-yitakimiri rootakima rametee-yarini atziri-paeni? Tema roojatzi riyotaan-teetakiri Ikantakaan-teetaniki.

⁹ Tema rojankinata-kotakiro paerani Moisés ikantaki:

Aririka pantawaeta-kaeri pipira, tee okameethatzi itashe-ya-waete.

¿Pikenkishiryaaama apatziro pipira ikenkishiryaa-kotari Tajorentsi ikantan-takari? ¹⁰ ¡Teera! Tema aakapaeni roshiya-kaawentee-takiri. Roojatzi roshiya-kaawentzi-teekari ikanteetaki:

Eenitatsi-rika pankiwae-rintzi, eenitatsi otekaki-waetatsiri. Rootaki omatantari iroka otziman-tyaari rowayitee-yaari.

¹¹ Ari okantari eejatzi, naaka-paeni kemijanta-kaayiteemiri, ¿eeroma omata pipayiteena nañaantyaari? Okimiwitakawo eenitatsi apankita-kirimi pishireki. ¿Eeroma omata owiikiteero pashitari nashita-kaeyaawori nowatha?

¹² Rootaki panta-piinta-kiniriri itsipa-paeni janta. Tema naakawitaka kowaperotatsi pipayiteenami. Roo kanteencha, teera noshintsita-piintzimi nokantemi. Tema namaweteyakironi. Tema tee nokoyi nomanonkimi petanakawo pikemijanteero Kameethari Ñaantsi nokenkithata-kota-kimiri Jeepatzii-totaa-rewo.

¹³ ¿Tema piyotee-yini rowapiintawo Omperatajorentsitaa-rewo tzmahaanta-tsiri rashita-kaetawori tajorentsi-panko? ¿Tema piyotee-

† 9:7 ipira = cabra

yini ishinetaa-ntsitzi ipireetari rashita-kaetariri Tajorentsi taapoki-mento-tsiki rowayityaari Ompera-tajorentsitaa-rewo? ¹⁴ Ari okantari eejatzi okaatzi ikantakinari Awinkatharite nokenkitha-yiteero Kameethari Ñaantsi, otzimatyee ipineeteena nantantyaawori.

¹⁵ Teera noshintsi-tzimi paerani nojeeki-motan-takimiri pimatenawo. Tee noshintsitzimi eejatzi nimaeka nojankinatan-tzimirori iroka. Apatziro nokowaki nokamimi naaka, tekira itzimana-kiita kantatsini: “Kaari kyaariperori okaatzi rajahaa-wenta-waetari Pablo.” ¹⁶ Teera najahaa-wenta-waetyaawo nokenkithata-kaayiteemiro Kameethari Ñaantsi. Tema okimiwitawo riimi Tajorentsi shintsitanari nanteero, okantawitaka tee naaka kowa-shityaawoni. Eerorika nomateero, jashironkamatsitena naaka!

¹⁷ Naakami kowashita-kyaawoni nantero, ari noshintsitan-takimi ipinateetena. Tema Tajorentsi owakinari nantayiteero iroka. ¹⁸ Ari okanta, tekatsi oetyaa noyaawentan-tyaari pipinayiteena eeroka-paeni. Tema ikimita-kaanteero roomi ipineete-narimi noñaayiteero-wa nokimo-shiretee. Rootaki nokimo-shiretantari nimaeka teera nokoyiro pipinateena nokenkithata-kaayiteemiro Kameethari Ñaantsi.

¹⁹ Ari nokinakaerori nojeekan-taari kameetha, tekatsi shintsi-tenani ipinatana. Roo kanteencha naaka kimitakaan-tawaetacha omperataa-rewo. Rootaki nawijako-shireta-kaantee-yaari osheki atziri. ²⁰ Ari nokantzitawo aririka notsipatyaari nosheninka-paeni Judá-paeni, nantzitawo okaatzi

rametee-yarini rirori, ari okantyyaa rawijako-shiretan-teeyaaari rirori. Roojatzi nomatzitari notsipatyaaririka pankinawentawori Ikantakaan-teetani, nomonkaatziro naaka eejatzi, okantawitaka niyowitaka tekatsi shintsitenani nopankinawentyaawo, ari okantyyaa rawijako-shiretan-teeyaaari rirori. ²¹ Ari okantzitari, aririka notsipatyaari kaari kemakoteeroni Ikantakaan-teetani, ikimitakotari rirori-paeni, ari okantyyaa rawijako-shiretan-teeyaaari rirori. Roo kanteencha teera nopiyathatari Tajorentsi, tema otzimatyee nomonkaatero ikantanari Jeepatzii-totaa-rewo nantayitero. ²² Ari okimitari, aririka notsipatyaari shipeta-shire-waetatsiri, nokimitakotari rantayitziri rirori, ari okantyyaa rawijako-shire-yitan-teeyaaari rirori. Ari nokimitziri maawoeni inashiyita-chari atziri-paeni, ari okantyyaa rawijako-shiretan-teeyaaari rirori-paeni. ²³ Rootaki nantanta-yitawori iroka-paeni nomatan-tyaawori nokenkithata-kaanta-yiteero Kameethari Ñaantsi, notsipatan-teeyaariri irika-paeni nokaatzira itajonka-wentee-taana naaka.

²⁴ ¿Tema pikenkishiryaa-kotari jempe ikanta monkata-wakaa-chari ishiyeeyani iñeetan-tyaariri iita etyaawoni rareetyaa? Apaani etyaawoni rareetyaa, riitaki ipinateeteri. Ari pikimita-neeyaaari eeroka-paeni. ²⁵ Tema ikaatzi ñaanta-piintawori imonkata-wakaan-tyaari, otzimatyee ikempoyaa-neeyaa, ratsipetawo itziyitawo okaatzi iñaamayitari. Rootaki rantantawori iroka ipineetan-tyaariri paata, ramantheeta-kahae-teeri shiwitha-tapo. Roo kanteencha

aminthatzinkawo iroka. Rooma okaatzi oshiyakaa-wenta-chari ipineeteeri aakapaeni, eero othonka-nitaa. ²⁶ Rootaki noshiya-kaantapiintan-tawori naaka nokimita-tyeemi, tee notempaa-waetzi. Nokimita-kaantawo noshintsi-waeta-tyeemi nokapojante, teera nokapojashiwaetyaawo tampyaaenka. ²⁷ Tema okaatzi natsipeta-waetakawo notzi-wenta-waetaka, noshiya-kaawaetakiro noperata-tyeeyaawomi nowatha. Rootaki nantantawori eero ikimita-kaantee-tantanari ranaakoetziri, eero aminaashiwaetanta nokenkithata-kaanta-piintak iri.

10

Ikaminaa-wentan-teetziro ipinkathata-shiteetari

¹ Noyemijantzinkarite-paeni, eero apeyakotziro okaatzi iñaakiri awaejatziteni. Ipampithatakiro menkori ochempi-mashiki. Imontyaa-nakawo rowiryateeta-paentziro inkari. ² Ari roñaahan-takiro rawentaa-shiretakari Moisés, ipampithatakiro menkori, imontyaaakawo inkaari, okimiwitakawo ari romitsiryahae-takirimi rirori-paeni janta. ³ Rowaeya-kawoni awaejatziteni okaatzi itajonka-wentee-takiri. ⁴ Imiritee-yakironi nijaa itajonka-wentee-takiri oshitowaatzi-motakiri shirantaaki. Tema riitaki Jeepatzii-totaa-rewo tsipa-shireta-kariri, riitaki oñaahakiriri nijaa shirantaaki. Tema riitaki Jeepatzii-totaa-rewo oshiyakawori shirantaa. ⁵ Roo kanteencha eenitatsi osheki kaari inimoterini Tajorentsi, rootaki ikamahaantantakari ochempi-mashiki.

⁶ Eenitatsi oshiyakaa-wenta-kaeri okaatzi awijeen-tsiri, aamaeyaa eero oshiyantari irika-paeni, añaamayityaawo antero kaari-perori.

⁷ Rootaki kaari okantanta atsipatyaari itsipajatzi ithaamenta-waeta ipinkathata-shiwaetari oshiyakaa-wontsi. Tema rootaki imayitakiri awaejatziteni paerani, iroka ikenkithata-koetakiriri:

Ijeekae-yakini atziri rowawaeteeyani, rirawaeteeyini.

Ari ikatziya-yitanaka otzironkae-yanakani.

⁸ Ari okimitari eejatzi, tee okameethatzi antayitero kaari kamethatatsiri. Roojatzi rantakiri awaejatziteni, rootaki iñaanta-yitakawori ikamahaantaki apaani kitejeri ikaatzi 23,000 atziri. ⁹ Ari okimitzitakari eejatzi tee okameethatzi añaanta-waetyaari Tajorentsi. Roojatzi imayitakiri paerani irika-paeni, rootaki ratsikan-takariri maanki. ¹⁰ Ari okantari eejatzi tee okameethatzi akiñaanikowentante. Roojatzi imatzitakari paerani ithonkan-takariri iiteetziri “Thonkan-taniri.”*

¹¹ Okaatzi awijeen-tsiri rootaki roshiya-kaawentee-takaeri, rojankinata-koetakiro riyotahae-teero nimaeka aakapaeni, tema ajeekatzii othonkima-paetetaa kepatzi. ¹² Paamayiteeyaa eeroka-paeni. Eero pikanta-waetzi “Eero nomatziro naaka iroka kaariperota-tsiri,” omapoka-shita-kari pimatankiro eeroka. ¹³ Roo kanteencha aririka piñeero piñaama-shiryaa-waetyaawo, pikenkishireeyaa tee apaniroeni pikanta eeroka, tema imatakiro rotsinampaakiro

* **10:10** Coré

itsipa atziri-paeni. Tema kinatantaniri rirori Tajorentsi, eero ishinetzimi rirori piñaama-shiryaa-waetyaawo kaari potsinampae eero. Aririka piñeero piñaama-shiryaa-waetyaa, riitaki Tajorentsi oñaayimironi potsinampaan-tyaawori, okimiwitanakawo pishiya-pithata-tyeeromi.

¹⁴ Netakotani-paeni, pikimita-kaantero pishiya-pithata-tyeerimi piñaayiteri-rika itsipajatzi-paeni ipinkatha-waetziri oshiyakaa-wontsi.

¹⁵ Eenitatsi nokantemiri nimaeka, nokimita-kaantemi eerokami yotaniri nokantemiro. Pkenkishiryaa-koyityaawo.

¹⁶ Aririka apiyota-piinteeyani irawaeteeyini, akenkishiryaa-kotawo ramanakotanaari paerani Jeepatzii-totaa-rewo, imiritee-yakirini riyotaani-paeni, ¿kaarima apata-wakahaantsi, opiyotaa oshiretaari Jeepatzii-totaa-rewo rapatawentakae riraa? Aririka atzimpetoyiro ratanteetani, ¿kaarima iroka apata-wakahaantsi, akenkishiryaa-kotawo iwatha Jeepatzii-totaa-rewo, akenkishiryaa-kotawo ikama-wenta-yitee? ¹⁷ Aririka owayitakyaawo, itzimayi-witakyaa osheki akaate apiyoteeyani, maawoeni owaeyakawoni ratanteetari rowetsikae-takiri apapatha-woeni. Ari akantayita-naari aakapaeni, akimitanaawo apapathata-tsiri.

¹⁸ Ari ikimitakari eejatzi nosheninkapaeni Israel-jatzi-paeni, rapata-wakaayita eejatzi rirori-paeni, itaayiteero rashita-kaariri Tajorentsi taapoki-mento-tsiki.

¹⁹ Rootaki kimitakawori okaatzi ranta-piinta-yitakiri itsipa-jatzi-paeni atziri itayiniri itajorentsi-nirote. ¿Poshiya-kaatzima nokantatzii añaanitatsi

itajorentsi-nirote? ²⁰ ¿Teera! Roo kanteencha eenitatsi peyari amawena-waeta-chari, riitaki roshiya-kaantakiri itajorentsi-nirote, riitaki rashitakaa-piintari rowanawo. Tema kaari Tajorentsi rashita-kaayityaa rowanawo. Rootaki kaari nokowakaemiri eeroka-paeni pitsipatyaaari powayityaawo okaatzi rashita-kaawaetariri peyari-paeni, apatahaari-kari rirori. ²¹ Tee okameethatzi pimiritero amirita-piintziri akenkishiryaa-kotari Awinkatharite, pimiritakiro-rika okaatzi rashita-kaetariri peyari. Ari okimitzitari, tee okameethatzi poyaawo owapiintari akenkishiryaa-kotari Awinkatharite, powakawo-rika okaatzi rashita-kaetariri peyari. ²² ¿Akowatziima owatsimaeri Awinkatharite? ¿Awijirima rirori?

*¿Notzika-shiretantzima
Tajorentsi?*

ipinkathateeteri

²³ Iroka ikanteetzi: “Ishinetee-tanawo nantayitero oeta-rikapaeni.” Roo kanteencha teera okameethatzi ranteetero maawoeni. Aritaki okantawitaka, ishinetee-tantziro antayitero oeta-rikapaeni. Roo kanteencha eenitatsi oeta antayitziri kaari thamenta-kaeyaarini itsipajatzi-paeni rantayiteero kameethari. ²⁴ Teera apatziro akenkishiryaa-kowaetyaawo akowayitziri aakapaeni, rootaki kameethata-tsiri añashintsii-wentee-yaawo okaate inimoteerini itsipajatzi-paeni.

²⁵ Aririka piyaate pamanante wathatsi, eero pojampita-kowentziri, pikante: “¿Ipoñaatyama wathatsi itahae-tziniri oshiyakaa-wontsi?” Pamananteri, poyaari. ²⁶ Tema riitaki

Awinkatharite ashitariri ikaatzi tzimayita-tsiri kepatsiki.

²⁷ Ari okimi-tzitari, aririka ikaemimi pakiyoteri kaari kemijanta-tsini, pakiyoteri pikoyi-rika. Eero pojampitziri pikanteri: “¿Ipoñaatyaama wathatsi itahae-tziniriri oshiyakaa-wontsi?” Poyaari. ²⁸ Rooma eenitatsi-rika kamantemini, ikantemi: “Irika wathatsi ipoñaatyaa itahae-tziniriri oshiyakaa-wontsi,” eero powari. Rootaki pantantawori pikenkishiryaa-kota-nakari kantakimiri, pikenkishiryaanaka kantacha rowaaripero-shiretante. ²⁹ Nokantakimi “kantacha rowaaripero-shiretante,” tee roo nokanta-kote rowaaripero-shiretemi eeroka, riitaki nokanta-kotzi kamanta-kimiri, kantacha rowaaripero-shireteri rirori. Aamaa aritaki pojampita-nakina, pikantena: “¿Iitakama notzitan-tawaetyaariri apatzirowa ikenkishiryaa-kotana itsipa atziri? ³⁰ Tema namanari Tajorentsi noñaayitziro okaatzi nowari, ¿iitakama nokenkishiryaan-tyaawori okaate ikijimaetenari?”

³¹ Iroka nakimiro: Aririka powawaetyaa, pikenkishiryaa-waeta, pikante: “Eenitatsi-rika ñeenani nowawaetyaa, ¿arima notzika-shiryaakiri ipinkathatantyaariri Tajorentsi?” Ari pikimityaawori pimiriwaeterika, aririka pantayiteero oetarika. ³² Otzimatyee paamawenteeyaa eero poetzipina-shiretantari Judá-paeni, eejatzi kaari Judá-paeni, ikaatzi pitsipa-piintari pipiyowentari Tajorentsi, maawoeni. ³³ Rootaki nantziri naaka, natsipe-wentawo nonimota-kaantyaariri maawoeni atziri-paeni okaatzi nantayitzi. Tee

apatziro nantero inimotanari naaka, nantziro okaate kameethatzi-moterini itsipa-paeni, ari okantyya rawijakotan-teeyaari rirori.

11

¹ Poshiya-kotee-nawo naaka. Rootaki nomatziri naaka noshiya-kotari Jeepatzii-totaa-rewo.

Opashikari oetoki tsinani-paeni

² ¡Noyemijantzinkarite-paeni! Osheki najahaa-wenteemi nimaeka, tema poetziñaarikotakawo okaatzi nametakaa-kimiri, okaatzi niyotaa-kimiri. ³ Roo kanteencha, iroka nokoyiri piyotero: Riitaki Jeepatzii-totaa-rewo reewaritari shirampari-paeni. Riima shirampari-paeni riitaki eewaritari tsinani-paeni. Riima Jeepatzii-totaa-rewo riitaki reewaritari Tajorentsi.* ⁴ Okaatzi ameta-piintari ashiramparinkaki, tee apashika aetoki aririka amanyaa, aririka akenkithata-kaante. Aririkami apashikyaami aetoki, owinkatharyaakiro roshiya-kaantee-takiri aeto. ⁵ Rooma tsinani-paeni kaari pashika-tachani oetoki amanyaa, okenkithata-kaante-rika, owinkatharyaantaki. Okimitako-takawo tsinani-paeni ameezirori oeshi. ⁶ Eenitatsi-rika tsinani kaari kowatsini opashikayityaa oetoki, ramee-tetero oeshi. Tema maawoeni riyoteetzi osheki okaani-wenta-waetyaa, rootaki opashikan-tyaari oetoki. ⁷ Riima shirampari-paeni eero ipashika iitoki rirori, tema ikimita-kotari Tajorentsi, riitaki Tajorentsi owaneenkata-kaariri. Rooma

* **11:3** reewaritari = iitoetari

tsinani, riitaki shirampari owaneenkata-kaawori. ⁸ Tema paerani owakira rowetsikan-takawori Tajorentsi etanakawori tsinani, rootaki raaki iwatha shirampari rowetsikan-takawori. Rooma owakira rowetsikan-takariri Tajorentsi etanakawori shirampari, tee roo rayi owatha tsinani. ⁹ Ari okimitzi-takari, owakira rowetsikan-tawori Tajorentsi tsinani riitaki shirampari rowetsika-kiniri, tema tekatsi itsipatyaa. Riima shirampari, tee rowetsikae-tziniro tsinani. ¹⁰ Rootaki opashikan-tyaari oetoki tsinani oñaahan-tantyaawori eenitatsi opinkathatani roori, rootaki inimota-kaantyaariri Ronampiripaeni Tajorentsi. ¹¹ Teera otzima-shita tsinani, tee itzima-shita shirampari, tema apite-paeni rashitari Awinkatharite, ikowityaa-wakaa apitekiro. ¹² Tema etanakawori tsinani iwatha shirampari rowetsikaetaki. Roo kanteencha ikaatzi shiramparita-tsiri nimaeka, rootaki tsinani tzimayiteeriri. Tema riitaki Tajorentsi kantakaawori itzimantari apite-paeni.

¹³ ¿Iitakama pikenkishiryaa-kotawori nimaeka okaatzi nokanta-kimiri? ¿Kameethama tsinani-paeni amaniri Tajorentsi eerorika opashika oetoki? ¹⁴ Aakapaeni ashiramparinkaki nimaeka, tee ametawo ojanthayiro aeshi, osheki akaaniwentziro. ¹⁵ Rooma tsinani-paeni, rootaki oeshi owaneenkata-kaawori. Okimiwitaka roomi oeshi opashikyaami oetoki. ¹⁶ Eenitatsirika janta kowatsiri ikijako-waetyaawo, okaatzi nokantakiri: Rootaki nameta-piintakari naaka niyotaan-tziro. Roojatzi ikanta-piintziri piyowentariri Tajorentsi jempe-rika-paeni janta.

Aminaashi-waeta roshireta-kowitaawo rakiyotani Awinkatharite

¹⁷ Roo kanteencha eenitatsi otsipa nokantemiri, eero najahaa-wentzimiro. Tema tee okameethatzi-motana panta-piintakiri pipiyoteeyanira. Okaate kameethatzi-motemini, rootaki rowajankitaa-wentee-temiri.

¹⁸ Tema nokemaki ikamantee-takina pinashita-wakaayitaka janta pipiyota-piinteeyanira. Roowiteencha nokemijanterimi, ¹⁹ tema rootaki awija-piinta-tsini iroka. Kimitaka eenitatsi kowashi-waeta-chani ikantakoeteri “Tema riiperori irika.” ²⁰ Ari okimita-piintari pipiyoteeyani eeroka-paeni pakiyota-wakaeyani, aminaashi-waeta poemoshirenkiro aetziri “Rakiyotani Awinkatharite.” ²¹ Tema powapiintakawo intsipaete pashitari. Tasheneentayita itsipa-paeni. Eenitatsi itsipa shinkiswaeta-chari. ²² ¿Arima okantyaari?

¿Tekatsima pipanko-paeni jempe powapiintayityaawo pashitari, jempe pirawaeta-piinte? ¿Pimaninta-tziirima ikaatzi piyota-piinta-chari ipinkathatziri Tajorentsi? ¿Pitheenka-tziirima kowityaa-waeta-tsiri? ¿Poshiya-kaatzima ari najahaawentakimiro? Eero.

Opoñaantari rakiyotani Awinkatharite

(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)

²³ Okaatzi niyotaa-kimiri paerani okanta-kota etantanakari “Rakiyotani Awinkatharite,” riitaki Awinkatharite yotaaki-nawori. Iroka okanta-kota: Okanta paerani tsireni-paeteki tekira ipithoka-shiteetari Awinkatharite Jesús, raakiro ratanteetari, ²⁴ Ramanakowentakawo,

itzimpetowakiro, ikantzi: “Poyaawo, nowatha iroka, tema roo kamawentemini. Rootaki pikenkishiryaa-kota-piintan-tenari.”²⁵ Ari ikimitakiro eejatzi ikaatakiro rowaeyani, raakotakiro imiriteetzi, ikantzi: “Niraa iroka, rootaki shitowaa-tsini rawijako-shiretan-teeyaari osheki atziri. Rootaki panta-piinteeeri aririka pimiritero, aririka pikenkishiryaa-piintee-na.”²⁶ Aririka powapiintee-yaawo, pimirita-piintee-ro eeroka, piyotaa-piinteeeri atziri-paeni ikama-wenta-yitee Awinkatharite. Rootaki pimata-piinta-yiteeri roojatzi ipiyantee-yaari Awinkatharite.

*Owamintha-waeta-shita-kawori rakiyotani
Awinkatharite*

²⁷ Eenitatsi-rika owaminthawaeta-shityaawoni, iraaminthawaeta-shityaawo, oshiyawaetaka riita-jaantaki Awinkatharite itheenka-wathataki, itheenkakiro eejatzi riraa.²⁸ Tema roo kameethatatsi, tekira oyaawo, tekira iriroota, otzimatyeera akenkishiryaa-wakyaa kameetha-shiretake-rika.²⁹ Eenitatsi-rika owashiwaeta-kyaawoni, irashiwaeta-kyaawoni kaari kenkishiryaa-kotyaawoni oshiyakaa-wentachari “iwatha,” aritaki rowajankiteetakiri.³⁰ Rootaki itziman-tayitari shipeta-waeta-tsiri, mantiya-waeta-tsiri, eeniyitatsi makoryaa-yiteen-tsiri.³¹ Rooma akenkishiryaa-perota-nakyyaa-rika tekira owanakyaawo, eero añiuro rowajankitaa-waetee Tajorentsi.³² Roo kanteencha aririka rowajankitaa-waetakae, iñaanta-kaawaeta-tyeero ikimita-kaanta-waete aakatakimi itomi-perori. Ari okantyya eero

rowajankitaa-perotantee paata, ikimita-kaanta-yiteeri jempe ikantayiteeri jaawiki-jatzi-paeni.

³³ Noyemijantzinkarite-paeni, rootaki okowantari poyaa-kota-waka-yiteeyaa eeroka-paeni, eero pojateka-waeta aririka pipiyotee-yakyaani pakiyota-wakaeyaa. ³⁴ Pitasheyatzii-rika, powanakyaa pipankoki tekira piyaata-nakiita, okantantyaari eero iñaakaan-teetzimi pipiyotakyaarika. Aririka niyaataki nareetan-temiri, aritaki nothotyaakimiro niyotaa-yitemiro irok a-paeni.

12

Tajonka-wenta-shiretaantsi

¹ Nimaeka nokaman-temiro jempe okanta-kota tajonka-wenta-shiretaantsi. Noyemijantzinkarite-paeni, tee nokoyi okompitzi-motemi. ² Piyoteeyini eeroka, paerani tekira pikemijantanaki, eenita-piintatsi pantani, pithamen-shirepiintari piyaata-shitziri oshiyakaa-wontsi kaari ñaawaetaa-jaeta-tsini. ³ Rootaki nokamantantemiri nimaeka: Eenitatsi-rika janta kenkithata-kaanta-tsini, ikantapaaki “¡Kamaari irika Jesús!” kaarira Itajorenka Tajorentsi ñaawaeta-kaerini irika. Rooma aririka ikante, “¡Awinkatharite irika Jesús!” riitaki Ishire tajorentsi ñaawaeta-kaeriri.

⁴ Tema apaani irika Ishire tajorentsi, roo kanteencha eenitatsi osheki jempe ikinakaero itajonka-wenta-yitakae antanta-yitawori oeyita-rika. ⁵ Apaani irika Awinkatharite, roo kanteencha eenitatsi osheki jempe

akinakaero antawaeteeniri rirori. ⁶ Apaani ikanta Tajorentsi, roo kanteencha eenitatsi osheki jempe okanta opoñaan-takari rantakaa-yiteero oeta-rikapaeni. ⁷ Maawoeni aakapaeni, eenitatsi oeyita rantakaa-yiteeri Ishire tajorentsi roñaahantari, rootaki ashiminthata-kaantyaariri itsipa kemijantzinkari-paeni rantayiteero rirori kameethari. ⁸ Jame oshiyakaa-wenta-wakiro. Eenitatsi atziri ikantakaakari Ishire tajorentsi otzimi-moteri riyotani ikenkithatantyaari. Eenitatsi itsipa ikantakaakari Ishire tajorentsi ikenkithata-koteero okaatzi riyotakae-takiriri. ⁹ Eenitatsi itsipa ikantakaakari Ishire tajorentsi rawentaa-shire-perotyaaari. Eenitatsi itsipa ikantakaakari Ishire tajorentsi retsiyata-kota-kaantantari. ¹⁰ Eenitatsi itsipa ikantakaakari itajonka-wentante rirori, itsipa ikantakaakari ikamantanta-nirite, itsipa ikantakaakari rapiiteero okaatzi ikamantantakiri Kamantan-taniri, rootaki iñaantyaawori roorika Ishire tajorentsi kantakaariri ikamantantero. Eenitatsi itsipa ikantakaakari iñaawae-yitero otsipa-jatoyitatsiri ñaantsi, eenitatsi itsipa ikantakaakari rowawijahaero iñaaniki rirori okaatzi ikenkithatee-takiri. ¹¹ Maawoeni iroka-paeni rootaki Ishire Tajorentsi kantakaa-kawori rantantee-takawori jempe-rika oeta-rikapaeni. Apaani okanta Ishire tajorentsi. Riitaki matzirori itajonka-wenta-yitakae aakapaeni, imatakaa-yiteero okaatzi ikoyiri rirori.

¹² Ari okanta apatawakaantaari, ikimita-kaanta-yitee aakami iwatha Jeepatzii-totaa-rewo. Tema jempe akantawaeyita awathaki-

paeni, rootaki matakaa-yiteerori oeta-rikapaeni. Ari akimiyitaari eejatzi aakapaeni, otsipayita antayiteero oeta-rikapaeni. ¹³ Tema apaani okanta Ishire Tajorentsi omitsiryaa-yiteeri, rootaki apatawakaantaari, tekatsi oetyaa aakarika Judá-paeni, kaari Judá-paeni, omperataa-rewo, jeekashiwaetantsi, maawoeni. Akimiwitaawo maawoeni atsipata-wakahaeyaa aakapaeni irapiinteero roshiya-kaawentee-takiro Ishire tajorentsi.

¹⁴ Pikenkishiryaa-kotyaawo jempe okanta awatha. Apaani akanta awathaki, roo kanteencha eenitatsi osheki otsipayita okaatzi antayiteri.

¹⁵ ¿Kantachama oñaawaete aetzi, oñaanatero ako, okantero: “Tee nokameethatzi naaka, tee noshiyimi eeroka pimatziro poteeya-yitziro oeta-rikapaeni?” ¿Tema okameethatzi aetzi?

¹⁶ ¿Kantachama oñaawaete akempita, oñaanatero oki, okantero: “Tee nokameethatzi naaka, tee nokimitzimi eeroka piñaayitziro oeta-rikapaeni?” ¿Tema okameethatzi akempita?

¹⁷ Roomi yoshiita-chanimi oki awathaki, ¿arima omatakyaa akemi?

Roomi yoshiita-chanimi akempita, ¿arima omatakyaaami akemaenkawaete?

¹⁸ Ari okantari awatha. Tema riitaki Tajorentsi wetsika-kirori jempe okanta ikowaki rowetsikiro, rootaki otsipayitantari oetarika antayitziri.

¹⁹ Arimi oshiya-wakae-yaami maawoeni jempe okantayita awatha, eero awathatawomi. ²⁰ Tema apaani iroka awatha, roo kanteencha eenitatsi osheki inashiyita okaatzi antakaa-yitzirori.

²¹ ¿Arima omatakyaa oñaawaete oki, oñaanatero ako, okantero: “Naaka ikowaperotzi, rooma

eeroka, tee ikowaetzimi”? ¿Arima omatakyaa oñaawaete aeto, oñaanatero aetzi, okantero: “Tee ikowaetzimi eeroka”? ²² ¿Eero omatziro! Tema okaatzi tzimatatsiri awathaki kaari akowa-perotzi aaka, rootaki kowaperotachari. ²³ Rootaki akithaatanta-piintari, omaniro awatha-paeni, oshiyakaantawo opinkatharentsityeemi. Okaatzi omanako-yitziri awathaki, akimitakaantawo rooperokimi roori-paeni. ²⁴ Rooma okaatzi kaari omanayitapiintziri awathaki iñahaeta-piintziri, teera akowayitziro iitarika antayite-nirori. Ari ikantzitari Tajorentsi rowetsikakiro awatha, otzimatyee aneshironkateero oshiyimo-witeeri tee imeraawentee-tziro. ²⁵ Tema eero omata apitharyeero okaatzi awathatari. Apatziro akoyi aneshironkayiteero maawoeni awatha. ²⁶ Aririka owatsinaa-waetyaa eepichokiini awathaki, oshiyawaetaka owatsinaa-kyaami maawoeniki awatha. Aririka owaneenka-waetyaa eepichokiini awathaki, kimoshireri akantayitara maawoeni awathaki.

²⁷ Ari akantayitari aakapaeni akaatzi awentaa-shiretaari Jeepatzii-totaa-rewo, okimiwitaka apaanimi iwatha aaka Jeepatzii-totaa-rewo. ²⁸ Iroka jempe ikantakaa-yitaari Tajorentsi ikaatzi kemijanteeriri: Etanakawo, eenitatsi Otyaantaa-rewo-paeni. Apiteta-neentsiri, eenitatsi Kamantan-taniri-paeni. Mawataneentsiri, eenitatsi yotaantaniri-paeni. Opoña itzimayitanaki tajonka-wentan-taniri, etsiyatakota-kaantaniri, amitakotaniri, jewatakaantaniri, ñaawaetziro otsipa-jatoyitatsiri ñaantsi.

29 ¿Maawoenima Otyaantaa-rewo-paeni? ¿Maawoenima akamantantaniritzi? ¿Maawoenima ayotaan-taniritzi? ¿Maawoenima atajonka-wentan-taniritzi? 30 ¿Maawoenima etsiyata-kota-kaanta-niritzi? ¿Maawoenima añaaawae-yitziro otsipajato-tatsiri ñaantsi? ¿Maawoenima owawijayiro otsipajato-tatsiri ñaantsi añaaniki aaka? 31 Tema rootaki pikowa-perote okantakae-yaawo Ishire Tajorentsi pantantee-yaawori kowaperota-chari. Roo kanteencha, eenitatsi awijirori iroka-paeni. Aritaki nokaman-takimiro iroka.

13

Rootaki kowaperota-chari etakotantyyaa

1 Jame akanta-shita-wakyaa, kantacha noñaawaetero naaka otsipajato-yitatsiri ñaantsi iñaawae-yitziri itsipa atziri, nomatzi-takyaawomi okaatzi iñaawaetziri Ronampiripaeni Tajorentsi. ¿Tema kameetha-waewitaka iroka? Roo kanteencha terika netakotantyyaa nomatan-tawita-kawori iroka-paeni, noñaawaetashiwaetakaha. 2 Ari okimitari eejatzi, naakami kamantan-taniri, niyota-kotziro okaatzi kaari riyotakowiteeta paerani, nawentaa-kitari Tajorentsi, ari okantakimi roshirinkinawo ochempi ipiriintero jempe-rika nokoyiro naaka. ¿Tema kameetha-waewitaka iroka? Roo kanteencha terika netakotantyyaa nomatan-tawita-kawori iroka-paeni, tekatsira nomonkaate. 3 Ari okimitari eejatzi, arimi nopashitan-tyaawo maawoeni tzimi-motanari rootaki otziman-tyaari royaari kowityaa-waeta-tsiri. Aririkami

natsipeta-kowentyaari itsipa, notaa-wenta-waetakari. ¿Tema kameetha-waewitaka iroka? Roo kanteencha terika netakotantyaa nomatan-tawita-kawori iroka-paeni, tekatsira nonintahaeyaa.

⁴ Eenitatsi-rika etakotan-tachari, tsinamparira irika, kaminthaan-taniri, tee iikijakowaetanityaa, tee rajahaa-waenityaa, tee ikantakaa-pero-waetyaa. ⁵ Eenitatsi-rika etakotan-tachari tee ikaaripero-waante-nitzi, tee ithañaa-waetyaa, tee ikijawae-nityaa, tee okantzimoneentari ikijaneentante.

⁶ Eenitatsi-rika etakotan-tachari tee rajahaa-wenta-waetawo ranterorika kaari-perori, apatziro ikimo-shire-wentziro riyotakoe-teero kyaaripero. ⁷ Eenitatsi-rika etakotan-tachari riyotziro ramawewaenitzi, ikemijanta-piinta-nitzi, eenitatsi royaa-kota-piintani, oejokirota-piintan-taniri irika.

⁸ Teera othonka-nitaa etakotantyaa. Rooma iroka-paeni othonka-nita, kamantan-taniritaantsi, iñaawaetan-teetawo otsipajato-yitatsiri ñaantsi, riyotee-tziro oeta-rikapaeni.

⁹ Tekiraata riyotee-tziro maawoeni, tekiraata ikamantantee-tziro okantakoyita maawoeni tzi mayita-tsiri. ¹⁰ Rooma aririka okaatapaaki monkaayita-chani paata, eero akowaneero iroka-paeni okaate peyayitaa-chani.

¹¹ Roowaetaki akimiyita atziritzika. Eeniro-rika akaatziini, akimitari eenchaa-niki, jempe ikanta iñaawaetzi, jempe ikanta ikenkishiryaa, jempe okanta ipampi-shiryaari. Rooma aririka antaritapaaki, eero oshiya-kota-naari jempe ikantayitaha rirori.

¹² Kantacha oshiyakaantero eejatzi jempe

akanta aminaatyaaworika eshiro-takiri. Eero akoñaaperotzi kameetha, eero ayotzi jempe akantawaeta. Rooma paata aririka iyotakoperoteeri jempe ikanta-kota Tajorentsi, aritaki akimiteeyaari rirori riyoyitee aakapaeni. ¹³ Iroka kaatatsiri mawa jempe otzimi ashi owaeroni ojeekae, eero othonka-nitaa: awentaa-shiretani, oyaako-tani, etakotantani. Rootaki kowaperotachari iroka eta kotantani.

14

Iñaawaetan-teetyaawo otsipajato-yitatsiri ñaantsi

¹ Pikyaaryoote pimatan-tyaawori petakotantyyaa. Pikowako-peroteeri Ishire tajorentsi itajonka-wentemi ikantakae-mi pantawaetan-tyaanariri Tajorentsi. Rootakira pimata-teeri pikamantanta-niritee. ² Aririka apiyotee-yaani akaateri kemijantzinkari-paeni, tzimatsi-rika okantakaakyaa Ishire tajorentsi iñaawaetan-tanakyaawo otsipajatota-tsiri ñaantsi kaari ikemaeta-piintziri, eero akemathatziri, eero ayotziro oeta ikantziri. Teera roo iñaawaetantari akemathateri aakapaeni, tema Tajorentsi kemathaterini. ³ Rooma itzimi-rika okantakaakyaa Ishire tajorentsi ikenkithata-kaante, riitaki kenkithata-kaeni maawoeni aakapaeni, rowetsika-shireta-kaanteeri, ithaamenta-kaanteeri, roemoshirenka-shiretan-teeri. ⁴ Ikaatzi ñaawaetzirori otsipajatota-tsiri ñaantsi, apatziro ithaamenta-shireta-waeta.

Riima kamantanta-nirita-tsiri, riitaki wetsika-shireta-kaayitariri maawoeni kemijantzinkari-paeni ikaatzi piyoyita-chari. ⁵ Osheki inimo-tenami aririka piñaawaetan-tyaawo otsipajato-yitatsiri ñaantsi maawoeni eeroka-paeni. Rootaki inimo-perotee-nanimi aririka pikamantaniritee maawoeni eeroka-paeni. Tema rootaki kowaperota-chari awijirori piñaawaetan-tyaawomi otsipajato-yitatsiri ñaantsi. Roo kanteencha eenitatsi-rika owaahako-terini, riitaki wetsika-shireta-kaayityaarini kemijantzinkari-paeni ikaatzi piyotachari.

⁶ Noyemijantzinkarite-paeni, pikemi noshiya-kaawentemiro. Aririka nareetemi pinampiki, apatziro noñaawaetan-tapaakawo otsipajatotsiri ñaantsi, ¿nomatakiroma nothaamenta-shireta-kaemi? Rooma aririka nokenkithata-kota-kimiro ikemathata-kahaanari Tajorentsi, nokenkishiryaa-kaayimi, nokaman-tayiteemiro, niyotaa-yiteemiro eejatzi. Rootaki piñaantaawori pithaamenta-shiretanaa. ⁷ Paatatyaa noshiya-kaawentemiro eejatzi, oshiyakawo aririka ashowiwaete, aririka apiyompi-waete. Eerorika anashitawo owameninka, roojatzi apiipiinte, tekatsira yoteroni oetarika akoyiri ashowitakotziri. ⁸ Ari oshiyari eejatzi aririka atziwoote. Eerorika okamenee-nkatzi kameetha, tekatsira yotatsini akaemantatzii owayiritya. ⁹ Ari pikantari eejatzi eeroka-paeni. Eerorika piñaawaetantawo ikematheeteri, piñaawae-pooki-waeta-shitaka. ¹⁰ Tema jaka kepatsiki eenitatsi osheki inashiyita-chari ñaantsi iñaawaetee-tziri. Eenitatsi osheki oeyita-rika ikantee-tziri

iñaaawaeteetzi. ¹¹ Eenitatsi-rika ñaanatanari iñaaniki rirori kaari nokemathatzi naaka, nokimita-kaantari itsipa-jatzi irika, ari roshiyi-tanari eejatzi rirori. Tee nosheninkatari kameetha. ¹² Niyotzi naaka, pikowa-perotatzii eeroka-paeni itajonka-wenteetemi janta. Roo kanteencha otzimatyee pikowa-kowa-peroteero powetsika-shireta-kaayitee-yaari maawoeni piyota-piinta-chari janta.

¹³ Eenitatsi-rika ñaawaetzirori otsipajatotsiri ñaantsi, otzimatyee ikowa-koteeri Tajorentsi imatakaan-teeyariri rowaaha-koteero iñaaawaetziri. ¹⁴ Aririka namanantyaawo otsipajatotsiri ñaantsi kaari nokemathatziri noñaaawaetziro, kimitaka nothaamenta-shiwaetakawo, okantawitaka tee nokemathatziro okaatzi namanari. ¹⁵ Tema roo kameethatatsi namanantyaawo ñaantsi niyotziri, thaamenta-kaenari. Ari nokanterori eejatzi nomampaa-wentyaari Tajorentsi. ¹⁶ Jame akantawaki, eenitatsi piyoteen-chari ipiyoteeyani, ari pamaniri eeroka Tajorentsi, apaniroeni pithaamenta-waeta, riima pikaateeyini tee ikematha-tziro piñaaawaetakiri. ¿Arima ithaamentakyaa rirori pikaa-yitakirira? Eero, tema tee riyotee-yini rirori-paeni kameetha-rika ikantyyaa “¡Omaperowé!” ¹⁷ Kameetha-witaka pamanaka eeroka. Riima itsipajatzi-paeni tee powetsika-shireta-kaayitari.

¹⁸ Osheki namana-piintakiri naaka Tajorentsi namanantawo otsipajatotsiri ñaantsi, kimiwitaka nawijakimimi pamanapiinta eeroka-paeni. ¹⁹ Rooma aririka notsipatyaari niyoteeri

ipiyotaa itsipajatzi-paeni kemijantzinkari, tee nomatziro. Roomi nokowa-perotemi naaka noñaawaetemi eepichokiini okantyyaa ikemathatan-tenari, tee nokowaa-jeetziro noñaawae-pero-te kaari ikemathatee-tenari.*

²⁰ Noyemijantzinkarite-paeni, eero poshiyari ikenkishiryaa eentsi, apatziro okameethatzi poshiyaari ikenkishiryaa antari. Kameetha-witaka pikimita-kotyaari eentsi eero pantantayitawo kaari-perori. ²¹ Pikenkishiryaa-kotero Ikantakaan-teetani ojankinee-takiri, ikanteetzi: Iroka ikantakiri Awinkatharite: Eenitatsi nokoyiri nokanteriri irika atziri-paeni, Ikaate notyaanteri, itsipa-jatzi irika, ñaawaetzirori otsipajatota-tsiri ñaantsi, riitaki kamantayiteeni.

Roo kanteencha eero ikemijantee-tawakiri.

²² Iroka oshiyakaa-wenta-chari. Tema mataka itajonka-wentee-takae añaawaetan-tyaawo otsipajatota-tsiri ñaantsi, rootaki roñahae-tziriri kaari kemijanta-tsini. Rootaki itajonka-wentan-takaeri akamantantantyaari, roojatzi roñahae-teeri aakapaeni akemijanta-yiteero.

²³ Jame akantawaki, pipiyotee-yaani maawoeni eeroka-paeni, maawoeni pamanantee-yawoni otsipajatota-tsiri ñaantsi. Ari ikyaapaaki kaari kemijanta-tsini, kaari riyotahaetzi. ¿Eeroma ikantapaaki: “¡Ishinki-wentatyaa irika!”

²⁴ Eejatzi akantawaki, pipiyoteeyani eeroka-paeni janta pikamantantzi. Ari ikyaapaaki kaari riyotahaetzi, kaari kemijanta-tsini.

* **14:19** eepichokiini = 5 ñaanchaa-niki; noñaawae-pero-te = noñaawaete 10,000 ñaantsi

Ikemaero maawoeni pikantee-yirini irika-paeni, rootaki ikenkishiryaa-tanee-yaari, ²⁵ roo opoñaantyaari ikamanta-kota-neero okaatzi ikenkishiryaa-waeta-shitari romanakaari, ari rotziwerowanaka ipinkathata-neeri Tajorentsi, ikante: “Omaperotatyaa itsipa-shiretzimi Tajorentsi eeroka-paeni jaka.”

²⁶ Noyemijantzinkarite-paeni, iroka pantayiteeri aririka pipiyota-piinteeyaa. Kantacha romampahae-teeyaawo mampaantsi, otsipa yotaantaniri, itsipa kenkithateeroni okaatzi ikemathata-kahaeriri Tajorentsi, otsipa iñaawae-yiteero otsipajato-yitatsiri ñaantsi, itzimayitee owaahakotantatsini. Tema okaatzi pantayiteeri rootaki powetsika-shireta-kaantee-yaari itsipa-paeni. ²⁷ Eenitatsi-rika ñaawaetan-tawori otsipajatota-tsiri ñaantsi, eero isheki-perotzi, apatziro ikante apite, terika ikaatzi mawa. Eero rakishiyeenkaeyani irika-paeni ikenkithate, royaawentyaa imatantyaawori itsipa. Oztimatyee itzimi owaahakoterini.

²⁸ Tekatsi-rika owaahakoterini, oztimatyee imaerite jempe pipiyoteeyani. Apatziro iñaanashireteri Tajorentsi, ari okaate. ²⁹ Riima kamantan-taniri-paeni, oshinetaa-ntsitzi ikenkithata-kaante apite, terika mawa. Riima itsipa-paeni oztimatyee ikenkishiryaa-kotero kameethari okaatzi ikamantantziri. ³⁰ Rooma itzimi-rika ikemathata-kaaneeri Tajorentsi, eeniro-rika ikamantantzi itsipa, kameethatatsi imaeritawaki ikenkithata-kaantawaki itsipa.

³¹ Tema tee okameethatzi iñaawaeteeyini apitekiro, tema retawakyaawota apaani

ipõñaashitya itsipa. Ari okantyyaa riyotan-teeyaaari maawoeni, iwetsika-shireyiteeyaa. ³² Eenitatsi-rika matanakirori ikamantanta-nirite, riitaki materoni iñaakota-nityaa ikenkithata-kaante. ³³ Aririka rakishiyeenka-yityaa, kaari Tajorentsi kantakaan-teroni. Tema riitaki Tajorentsi maerita-kaanta-tsiri.

Nimaeka nokaman-temiro otsipa okaatzi rameta-piintaari ikaatzi ikemijanta-kahae-teeri aririka ipiyotee-yaani jempe-rika-paeni: ³⁴ Omoeri-tashiyani roori tsinani-paeni, tee oshinetaa-ntsitzi oñaawaete. Apatziro okemijantayite, tema rootaki ikantee-takiri Ikantakaan-teetaniki. ³⁵ Eenitatsi-rika okoyiri iyotero, ojampiteri oemi janta opankoki. Tee okameethatzi oñaawaete tsinani aririka ipiyoteetyaa. ³⁶ ¿Pikenkishireteeyanima eeroka-paeni omapoka-kaanta-kirori pikenkithata-kaantziro iñaani Tajorentsi? ¿Pikenkishiryama eeroka-paeni apatziro pikaateeyini pikemijantzin-karitzi?

³⁷ Eenitatsi-rika janta kantatsiri “Naaka kamantan-taniri, tema antaki-shiretakina naaka,” otzimatyee riyotemi irika riitaki Awinkatharite kantakaawori nojankinatan-tzimirori iroka. ³⁸ Terika ikemijanta-yitzi irika-paeni, eero pikemijantziri eejatzi rirori. ³⁹ Noyemijantzinkarite-paeni, otzimatyee pamina-mina-peroteero imatakae-teemiro pikamantanta-yitee. Eeromaeta pimaperotziro potzika-tzika-yiteeri ñaawaeyitziro otsipajatotsiri ñaantsi. ⁴⁰ Rooma aririka pantayiteero iroka-paeni, kametha piñaakotanyaa, pijantziko-t

eeyini.

15

Rañaantee-yaari kamayita-tsiri

¹ Noyemijantzinkarite-paeni, nokoyi nokenkishireta-kaemiro jempe okanta-kota Kameethari Ñaantsi okaatzi nokenkithatakaakimiri, poejokiroteeyaawo pikemijantane.

² Rootaki owawijaako-shireteemini, eekiro-rika poejokirota-nakityee-yaawo okaatzi nokenkithata-kaakimiri. ¿Aminaashi-waetakama pikemijanta-yitane?

³ Iroka kowaperota-chari ikamantee-takinari naaka, rootaki nokaman-takimiri eeroka-paeni, nokantzimi: Ikamawentakae Jeepatzii-totaarewo okantakaawo akaaripero-waetaki, imateero imonkaata-kahaawo okaatzi ikenkithatakoetakiri Jankina-rentsi-peroriki.

⁴ Opoña ikiteetakiri, okanta mawatatsiri kitejeri, rowiriintee-teeri. Roojatzi ikenkithata-koetzitakari Jankina-rentsi-peroriki.

⁵ Opoña roñaakahaari Cefas, roñaahaari maawoeni 12 riyotaani.*

⁶ Roñaahaari eejatzi osheki aetziri nimaeka “Noyemijantzinkarite-paeni,” 500 ikaateeyini. Eeniro rañaayitzi osheki noyemijantzinkarite-paeni, tema makoryaayitaki itsipa-paeni.

⁷ Opoña roñaahaari Jacobo, roñaahaari eejatzi maawoeni Otyaantarewo-paeni.†

⁸ Naaka iweyaanta-paakawori roñaahaana, okimiwitakawo naaka impoeta-tsinimi notzimi.

⁹ Naakataki eejatzi apaani

* 15:5 Cefas = Pedro. † 15:7 Jacobo = Santiago, rirentzi Jesús.

kaataneeriri Otyaantaa-rewo-paeni, rawijayitana maawoeni itsipa. Tee okamethajeetzi iiteetena “Otyaantaa-rewo,” tema nowajankitaa-waetakiri kemijanta-neeriri Tajorentsi, piyowenta-naariri jempe-rika-paeni. ¹⁰ Roo kanteencha tee aminaashi-waeta ineshironka-perotaana Tajorentsi, tema riitaki kantakaa-kawori Notyaantaa-rewotan-taari. Naakataki antawae-perotaa-tsiri, nawijiri itsipa-paeni okantakaan-tziro nantashi-waetakari paerani. Tee naaka matashityaawoni apaniroeni, tema Tajorentsi neshironkataanari nomatan-taawori. ¹¹ Rootaki nojankinatan-tamirori okaatzi nokenkithata-piintakiri, roojatzi ikenkithata-piintakiri eejatzi itsipa Otyaantarewo-paeni. Rootaki pikemijanta-yiteeri eeroka.

¹² Tema nokenkitha-yiteemiro rowiriintee-teeri Jeepatzii-totaa-rewo rowamaa-witeetakari, ¿Oetaka pikantantari: “Eero añaažitee akamaki-rika?” ¹³ ¿Poshiya-kaatziima tee rowiriinteeteeri Jeepatzii-totaa-rewo? ¹⁴ Ari okantyaami, naminaa-shiwaetaka naaka nokenkithataki, paminaa-shiwaetaka eeroka-paeni pikemijantee-yakini. ¹⁵ Kimiwitaka notheeyakyaami nokenkithata-kota-piintakiri Tajorentsi, nokantanta-piintaki: “Tajorentsi owiriinteeri Jeepatzii-totaa-rewo, ari ikimitahaetee aakapaeni.” ¹⁶ Ari okantyaami eero ipiriinta-yitaami kamayiteen-tsiri, teera ipiriintzita eejatzi Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁷ Eeromi rowiriinteeteerimi Jeepatzii-totaa-rewo, paminaa-shiwaetaka eeroka-paeni pikemijanta-yitee. Eekiro pikaaripero-yitatyeemi

tekatsi peyakotee-mironimi. ¹⁸ Tema peyapero-takami ikaatzi makoryaa-yiteen-tsiri, aminaashi-waetakimi rawentaa-naari Jeepatzii-totaa-rewo. ¹⁹ ¡Ikanta-macheeteeni aakapaeni! Aminaashi-waetakyaami awentaa-naari Jeepatzii-totaa-rewo, aminaashi-waetakyaami okaatzi oyaakoteeri, anamintha-waeta-shitakyaami eepichokiini nimaeka. Mapero-waeta-kaemi.

²⁰ Roo kanteencha tee ari okantyyaa. Tema rowiriintee-teeri Jeepatzii-totaa-rewo ikamawitaka. Riitaki matakirori retakaantawo rañahae, ari ikantayitee-yaari paata ikaatzi makoryaa-yiteen-tsiri. ²¹ Iroka okanta-kota iroka: Paerani, eenitatsi rantakiri apaani atziri poñaakaan-takawori akaamani-yitzi maawoeni. Roo kanteencha riitaki eejatzi apaani atziri poñaakaan-taawori apiriinta-yitaa maawoeni akamayiwitakaha. ²² Rootaki akaamani-yitan-taari maawoeni okantakaan-tziro asheninkayitaari Adán. Roo kanteencha aritaki añaaayitee maawoeni okantakaan-tziro asheninka-shiretaari Jeepatzii-totaa-rewo. ²³ Iroka jemme okanta-kota iroka: Riitakira Jeepatzii-totaa-rewo etaawori ipiriintaa. Aririka ipiyee paata, aritaki rowiriinta-paeri ikaatzi rashiyitaari rirori. ²⁴ Opoñaashitya othonkaeyaa maawoeni, ithonkaeri Jeepatzii-totaa-rewo ikaatzi pinkathari-waeta-shita-chari, ikaatzi otzimimo-waeta-shitari ishintsinka. Riitaki Jeepatzii-totaa-rewo matakahaeroni aakapaeni rashitan-teeri Tajorentsi, matzirori Ipinkathari-perotzi. ²⁵ Tema retaneentakawo nimaeka Jeepatzii-totaa-rewo ipinkathari-

wentantzi, roojatzi paata omonkaatan-tapaa-kyaari rotsinampahaeri iijaneentani-paeni.†

26 Iweyaantyaawoni iijaneentani rotsinampahaeri rootakira “Kaamanitaantsi,” ikimita-kaanteero atziritatyeeemi ithonkaero.

27 Tema ikenkithata-koetzi-takari Jeepatzii-totaa-rewo, ikanteetaki:

Eenitatsi matakirori rotsinampahaeri maawoeni. Roo kanteencha ikaatzi ikantakoe-tziri jaka “maawoeni,” teera ikantee-tatzii riitaki Tajorentsi rotsinampahae-teeri, tema riitaki Tajorentsi kanta-kahae-yaawoni imatantee-tyaawori maawoeni.

28 Aririka ipinkathari-wenteero Itomi maawoeni, riijatzira Tajorentsi pinkathari-wenteeroni, tema ari ikinakaerori Tajorentsi ipinkathari-wentan-teeyaawori maawoeni tzimayita-tsiri.

29 Eeromi rañaayiteemi ikaatzi kamayiteen-tsiri, ¿litakama romitsiryaa-wentan-teetariri kamaentsiri?

30 Eejatzi okimi-tzitari, eeromi ipiriintee-taami, ¿iitaka añaanta-piinta-kawori aakapaeni ipatzima-minthawaeteete?

31 Noyemijantzinkarite-paeni, ¿Pitheenkatyaaanama? ¿Kaarima naaka thaamenta-wenteemiri nokemijanta-kaayiteemiri

Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo? Tema omaperotatyaa iroka, ashi owaero maawoeni kitejeri ikowaetzi rowamahaetena.

32 Ari okimi-tzitakari jaka nojeeki Efeso-ki, ikosheka-waetakina kijawaetachari. Eeromi apiriinta-yiteemi, atsipayitee-yaarimi rirori-paeni,

† 15:25 rotsinampahaeri, rotsinampahaeri =
makoryaa-kitzitaantsi

nokanta-waeta-shita-kyaami:

Jame anintaa-waeta-wakyaa, owawaetyaa, irawaete, oemoshirenka-waetyaa. Aamaashityaa roo akami.

³³ Rootaki paamawentan-tyaari eeroka otzimikari pantani. “Eero pitsipa-minthatari kaari-perori, pimatziro-kari eeroka.”

³⁴ Pikenkishireteeyaa kameetha. Eero pikinashiwaeta. kimitaka eenitatsi pikaateeyini eeroka-paeni tee piyota-kotaa-jeetziri Tajorentsi. ¡Pashiwentan-tsiwaetaki!

³⁵ Kimiwitaka eenitatsi janta kanta-shireta-waeta-tsiri: “¿Jempema ikinika ipiriintee tonkitsipooki? ¿Jempema okinika iñaayteero iwatha?”

³⁶ ¡Majontzishireri! Kantacha oshiyakaantero jempe okanta okithoki pankirentsi. Tema apaani okithoki kaari jampiikita-tsini aririka ipankiteetero, ashi oyiro okaamatsite apaani okithoki. Eero iñahaeteero okithoki-perotee.

³⁷ Iroka okithoki pipankita-piintziri apaKithokiro okaawita, roo kanteencha aririka oshookanaki ninashitaneeya. Tema tee pipankita-piinta-tziro oshooki-mataki pankirentsi. §

³⁸ Tema riitaki Tajorentsi shookakaa-yitzirori otzimayitantari owatha okaatzi ikoyiri rirori. Riitaki nashita-kaayitawori ishooka-kaayitziro, okaatzi tzimayita-tsiri otsipajato-yitatsiri pankirentsi.

³⁹ Akaatzi otzimayitzi awatha, tee oshiyawakahaeyani. Jame oshiyakaan-tawakiro aakapaeni atziritzi, tema anashiyita awathaki, inashiyita iwatha antami-weri, tsimeri-paeni,

§ 15:37 pankirentsi = triho

eejatzi shima-paeni. ⁴⁰ Eejatzi ikimiyita inkite-weri tee roshiya-yitee akantayita aakapaeni ajeekika kepatsiki. Otzimi-motziri inkite-weri rowaneenkawo, tee okimitawo owaneenkawo aakapaeni. ⁴¹ Tema inashita rowaneenkawo ooryaa, rowaneenkawo kashiri, eejatzi rashi ompokiro-paeni. Tzimayitatsi ompokiro kaari kimitayityaarini itsipa.

⁴² Arira akanteeyaa aakapaeni apiriinteerika. Tema ikitata-piintee-tziro awatha, ari oshitzitziri, roo kanteencha aririka rowiriintee-teero paata, otsipajatotanee eero oshitzitee.

⁴³ Aririka ikiteetero awatha, maninteetanakiro, roo kanteencha aritaki rowiriintee-teero owaneenkatan-teeyaari. Tee oshitzywaetzi nimaeka awatha, roo kanteencha aririka rowiriintee-teero paata otziman-teeyaari oshintsinka.

⁴⁴ Okaatzi ikiteetziri awatha eeniwita-chaha oshire. Roo kanteencha aririka rowiriintee-teero awatha, aritaki otzimayitee atajorenka. Ari ikantee-yaari maawoeni añaaayitziri otzimi ishire, rootaki ayotanta-yitari eenitatsi otsipa awatha tzimaatsini otajorenka.

⁴⁵ Ari okanta rojankinata-koetakiri etanakawori atziri, irika Adán, ikanteetzi:

Riitaki etanakawori rañaanaki, opoñaa otzimanaki ishire.

Riima oyaatapaa-kirini oshiyapaa-kyaarini, otzimi-motziri rirori itajorenka, riitaki añaaashireta-kaanta-tsini. ⁴⁶ Ari akantayitari.

Tee otzimimo-witee atajorenka owakirani. Tema roo etanakawo otzimanaki ashire, opoñaaashitya otzimayitee atajorenka. ⁴⁷ Tema irika etanakawori paerani atziri, kepatsi

rahaetaki, rowetsika-pithee-takiri. Riima apiteta-tsiri atziri, inkiteki ipoñaakawo rirori. ⁴⁸ Tema jempe ikantaka rowetsikae-takiri kepatsi-pitha irika etakawori atziri, riitaki oshiyakari aakapaeni. Riima inkite-weri-paeni, riitaki oshiyakariri poñeenchari inkiteki. ⁴⁹ Ari akantayitee-yaari eejatzi aakapaeni. Tema oshiyawitakari atzimayitaki irika rowetsika-pithee-takiri kepatsi, roo kanteencha aritaki oshiyayitee-yaari poñahaen-chari inkiteki. ⁵⁰ Noyemijantzinkarite-paeni, iroka okanta-kota okaatzi nokantakiri: Eero omata ijeekayitee ipinkathari-wentantzi Tajorentsi ikaatzi eeniyita-tsiri iwatha, riraa, shitzita-tsini iwatha. Riitaki jeekaatsini janta ikaate kaari shitziyitaa-tsini iwatha.

⁵¹ Pikemi nokaman-temiro kaari riyotakoetzi paerani. Iroka: Ari ipaashinita-kaayitee maawoeni aakapaeni. Roo kanteencha eero añaaayitziro maawoeni aakapaeni amakoryaayite. ⁵² Paata iweyaanta-paakyaawoni kitejeri, omapoka-shiteeyaa itziwootee-tapae. Eepichokini okanta-paentyaa ariwaetaki amachooka-paentemi. Ari rowiriintee-teeri kamayiteen-tsiri, rañaanta-yitee-yaawo wathatsi kaari shitzita-nita-tsini. Rooma maawoeni aakapaeni añaaayitaa-tsiri ipaashinita-kaayitee. ⁵³ Okaatzi awathatari nimaeka shitzinita-tsiri, ipaashinita-kaeteero eero oshitzi-waetantaa. Akaatzi akaamani-waeta-nitzi nimaeka aritaki ipaashinita-kaayitee, ari akañaaniyitee. ⁵⁴ Aririka omonkaatakyaa paata iroka, ari omonkaatee-yaari okaatzi roshiya-kaawentee-

takiro “Kaamanitaantsi,” oshiyarimi atziri, ikanteetaki:

Irika iiteetakiri “Otsinampaantaniri,” ithonkaero iiteetziri “Kaamanitaantsi.”

⁵⁵ ¡Kaamanitaantsi! ¿Matachama potsinampaantee nimaeka?

¡Kaamanitaantsi! ¿Eenitatsima nimaeka pithoyeni?

⁵⁶ Okaatzi oshiyakaa-wenta-chari jaka othoyeni, rootaki kaari kamethatatsiri. Rootaki lkantakaan-teetani yotakaeri eenitatsira antani.

⁵⁷ Roo kanteencha namanari Tajorentsi, tema riitaki matakakerori aakapaeni otsinampaantaawori, rotyaanta-kaeniri Jesús Jeepatzii-totaarewo rotsinampaantaawori “Kaamanetaantsi.”

⁵⁸ Noyemijantzinkarite-paeni, otzimatyee pikyaaryoota-piinta-yitee, pantawaeta-piinteeniri Awinkatharite. Tema piyotayitee eeroka tee paminaa-shiwaeta, riitaki Awinkatharite matakae-mirori.

16

Koriki rotyaantee-tziniriri ikaatzi ikemijanta-kaeteeri

¹ Nimaeka nokenkithata-koteri apiyotziri koriki otyaante-niriri kemijantzinkari-paeni. Nokaman-temiro eeroka-paeni okaatzi nokantayitakiriri Galacia-jatzi.* ² Aririka pipiyota-piintee-yaani, otzimatyee pookayite eepichokiini tzimi-motzimiri. Eero noshenkaan-tapaakawo naaka, aririka nareeta-kimi pinampiki.† ³ Aririka nareeta-kimi kantacha piyoshiite aanakirini

* **16:1** kemijantzinkari-paeni = kiteshireri † **16:2** pipiyota-piintee-yaani = etapiintawori kitejeri = domingo

koriki janta Aapatziyaweniki raanakiro eejatzi nojankinari-paeni. ⁴ Eerokarika kowatsini noyaata-nakiri naaka, aritaki notsipata-nakyaari.

Ikenkishiretari ranteri Pablo

⁵ Eero nareetzi-tzimi, tema netapaentyaawo niyaate Macedonia-ki, opoñaashitya noweyaanta-paakyaawo pinampiki. ⁶ Aririka nareeta-kimi, aamaa-shityaa ojamani nojeeki-motana-kimi, kimitaka ari nokyaawon-tsita-koteri janta. Opoñaashitya potyaanteena jempe-rika nokoyiro niyaatee. ⁷ Teera nokoyi naaka nareeta-paentemi eepichokiini. Tema nokowatzii ojamani nojeeki-mowaeta-paentemi, riirika Awinkatharite kowatsini. ⁸ Roojatziro nojeekaki jaka Efeso-ki, roojatzi areetan-takyaari kitejeri roemoshirenkae-tziro Owiitaantsi. ⁹ Roo nokantantari tema eenitatsi jaka osheki nantanee-niriri Awinkatharite, kameetha okanta noñaakiro. Tema eenitatsi eejatzi osheki kosheka-minthata-kinari.

¹⁰ Aririka rareeta-kimi Timoteo, paakameethata-wakiri, tema riijatzi antawaetee-niriri Awinkatharite, ari roshiyana naaka. ¹¹ Tee okameethatzi itzimayite pinampiki maninta-waeterini. Tema roo kameethatatsi paapatziya-wakyaari, roojatzi ipiyantee-yaari nojeekika naaka. Tema noyaawentakari ipiye itsipata-kyaari itsipajatzi-paeni noyemijantzinkarite-paeni.

¹² Riima noyemijantzinkarite Apolos, nokantakiri itsipata-nakyaari ikaatzi notyaanteemiri eeroka-paeni. Roo kanteencha tee ikoyi riyaaete rirori. Aminawakiroota aririka imatakiro paata.

iweyaantawori wethataantsi

¹³ Paamawentyaa eeroka-paeni, poe-jokirotyaawo pikemijanta-nakiri, pishirampari-tanaki, pishintsi-shireyite. ¹⁴ Aririka pantzi-motawakae-yaawo oeta-rika, petakotawakaneeya,

¹⁵ Noyemijantzinkarite-paeni, piyotee-yirini eeroka-paeni jeeka-wankotziriri Estéfnas, riitaki etanakawori ikemijanta-yitanaki pinampiki Acaya-ki. Rortziñaarikota-naawo rirori-paeni rantawae-wenta-neeri kemijantzinkari-paeni.

¹⁶ Noshintsi-temi eeroka-paeni pikemijanteeri rirori-paeni, pikimita-kotyaari ikaatzi rantawaeteeyini, oetziñaarikota-naawori. ¹⁷ Osheki nokimo-shiretaki noñaakiro rareetakina Estéfnas, itsipata-paakari Fortunato eejatzi Acaeco. Riitaki owakowenta-paakimiri eeroka-paeni tee omatatya pareete-yaani jaka, ¹⁸ potapi-shiretan-tenari. Riitaki otapi-shireta-paakimini eejatzi eeroka-paeni janta. Pipinkatha-yitawakiri.

¹⁹ Rowetha-yitzimi piyowenta-piinta-kariri Tajorentsi maawoeni nampitsi jaka Asia-ki. Rowethatzi-tzimi Aquila eejatzi Priscila. Ari ikimi-tzita-kimiri ikaatzi piyowenta-piinta-kariri Tajorentsi ipankoki. ²⁰ Rowethatzi-tzimi itsipa noyemijantzinkarite. Petakotawakaeya powethata-waka-yiteeyaa.†

²¹ Iroka nojankinata-nira nakoki naaka, nowethatzimi. Naakataki Pablo. ²² Rowajankitahae-teeri kaari etakoteeyaarini Awinkatharite. Ipiyi-teeya intsipaete

† 16:20 piwethata-waka-yiteeyaa = thowootaantsi

Awinkatharite. ²³ ¡Okantashitzimaetya ineshironka-
yiteemi Awinkatharite Jesús Jeepatzii-totaa-rewo!
²⁴ Netakotzimi maawoeni eeroka-paeni, riiitaki
Jeepatzii-totaa-rewo Jesús matakae-nawoni.
¡Ariwé!

**Las Escrituras en Ashéninka Ucayali del Sur
del Perú**
**The Holy Bible in the South Ucayali Ashéninka language
of Peru**

Las Escrituras en Ashéninka Ucayali del Sur del Perú

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ashéninka Ucayali del Sur (Ashéninka, South Ucayali)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-06-08

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

db14e188-438b-52a5-9541-56657c3fc3d9